

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

Svenssons vilja att söka kunskap

En studie om ABF-Sandviken mellan 1939-1968

Peter Aspgren

Våren 2012

C-Uppsats, 15p
Historia
Historia C
Historia C i Lärarutbildningen

Handledare: Agneta Ney
Examinator: Roger Kvist

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställningar.....	5
1.2 Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter.....	5
1.2.1 Hypoteser.....	8
1.3 Metod.....	9
1.4 Källmaterial och källkritik.....	12
1.5 Avgränsningar och definitioner.....	13
2 Bakgrund.....	15
2.1 Folkbildning i Sverige.....	15
2.2 Bildandet av ABF.....	16
2.3 ABF:s mål.....	17
2.4 ABF Sandviken.....	17
2.5 Samarbetspartners i ABF-Sandviken.....	17
2.5.1 IF Metall.....	17
2.5.2 Det kooperativa förbundet – Konsumentföreningar.....	18
3 Folkbildning i Sandviken åren 1939-1968.....	19
3.1 Utvecklingen av antalet studiecirklar.....	19
3.2 Utvecklingen av antalet studiecirkelstuderande.....	19
3.3 Könsbundna val.....	21
3.3.1 1939-1949.....	22
3.3.2 1950-1959.....	23
3.3.3 1960-1968.....	25
3.4 Studiecirkarnas koppling till samtiden.....	26
3.4.1 Individuella händelser i ABF-Sandvikens studieprogram.....	26
3.4.2 Följetonger i ABF-Sandvikens studieprogram.....	28
4 Slutsatser.....	30
5 Sammanfattning.....	32
6 Käll- och litteraturförteckning.....	34
6.1 Källor.....	34
6.1.1 Arkiv Gävleborg.....	34
6.2 Litteratur.....	34
6.3 Elektroniskt material.....	34
6.4 Övrigt.....	35
7 Bilagor.....	36
7.1 Bilaga 1 Huvudgrupper och studiecirklar.....	36
7.1.1 Allmänt och samhällsbetonat.....	36
7.1.1.1 Planerade studiecirklar.....	36
7.1.1.2 Avrapporterade studiecirklar.....	41
7.1.2 Fackligt.....	45
7.1.2.1 Planerade studiecirklar.....	45
7.1.2.2 Avrapporterade studiecirklar.....	46
7.1.3 Föreningsämnen.....	47
7.1.3.1 Planerade studiecirklar.....	47
7.1.3.2 Avrapporterade studiecirklar.....	48
7.1.4 Språk.....	48
7.1.4.1 Planerade studiecirklar.....	48
7.1.4.2 Avrapporterade studiecirklar.....	49
7.1.5 Praktiskt.....	50
7.1.5.1 Planerade studiecirklar.....	50
7.1.5.2 Avrapporterade studiecirklar.....	51
7.1.6 Musik.....	51
7.1.6.1 Planerade studiecirklar.....	51

7.1.6.2	Avrapporterade studiecirklar.....	52
7.1.7	Ungdomskurser.....	53
7.1.7.1	Planerade studiecirklar.....	53
7.1.7.2	Avrapporterade studiecirklar.....	53
7.1.8	Trevliga hobbykurser.....	54
7.1.8.1	Planerade studiecirklar.....	54
7.1.8.2	Avrapporterade studiecirklar.....	55
7.1.9	Motor.....	56
7.1.9.1	Planerade studiecirklar.....	56
7.1.9.2	Avrapporterade studiecirklar.....	56
7.1.10	Pensionärskurser.....	56
7.1.10.1	Planerade studiecirklar.....	56
7.1.10.2	Avrapporterade studiecirklar.....	57
7.1.11	Konsum.....	57
7.1.11.1	Planerade studiecirklar.....	57
7.1.11.2	Avrapporterade studiecirklar.....	59

1 Inledning

En identitet bildas av erfarenheter av situationer som händer i omgivningen hos en individ. Det moderna samhället ger individer många möjligheter till att skapa sig en egen identitet. Förr satt oftast identiteten i den klass man tillhörde. Det var svårare att bryta trender. Möjligheten för arbetarklassen att skaffa sig en mer flexibel identitet kom vid början av 1830-talet i Sverige med Folkbildningsrörelsen¹ och senare år 1912 med bildandet av Arbetarnas Bildningsförbund(ABF).² ABF gav möjligheten för arbetarklassen att skaffa sig en utbildning på fritiden.

Folkbildning blev hela svenska folkets angelägenhet på 1900-talets första hälft och innebörden av folkbildning var att folket skulle bilda sig självt.³ I början ville arbetarna själva ha ansvaret för utformningen av studiecirkel och sin egen bildning. Tanken bakom folkbildningen var att medlemmarna i ABF skulle få verktyg att påverka sin egen situation, och samhället i stort. Utbildningsväsendet i Sverige var odemokratiskt utformat av överheten. Utbildning var en klassfråga.⁴

Folkbildningen gav en förändring i samhället. Fler fick möjligheten att utveckla sig själv som individ genom läsning och diskussion. Människor fick en möjlighet att lära sig något som var reserverat för en minoritet i Sverige samt att de fick påverka sin egen bildning.⁵

Utbildning blev en hörnsten för hur man skulle sköta sig som arbetare. Idéhistorikerna Ronny Ambjörnsson använder uttrycket ”den skötsamme arbetaren” i sin bok med samma namn. Att vara skötsam innebar inte bara att man skulle söka bildning utan även sköta spriten och sitt arbete. Den bildade arbetaren förväntade sig att kunna förmedla sina egna åsikter om offentliga angelägenheter.⁶

I min uppsats kommer jag att fokusera på vad arbetaren kunde studera i Sandviken och om det hade någon koppling till samtiden.

---

1 Åkerstedt Jonas 1967, *Den litterate arbetaren*, Student service, Uppsala, sid 14

2 <http://www.abf.se/Om-ABF/historia/>, 2012-05-21 18:00

3 Ibid. Sid 126

4 <http://www.abf.se/Om-ABF/historia/>, 2012-05-21 18:11

5 Ibid. 2015-05-21 18:16

6 Ambjörnsson Ronny 1988, *Den skötsamme arbetaren*, Grafica i Malmö AB, sid 9 & 122

1.1 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att undersöka utvecklingen av ABF:s studieutbud, och om det hade någon koppling till samtiden, antalet studerande, samt vilka val de av manligt kön och de av kvinnligt kön gjorde av ämnen mellan åren 1939-1968 i Sandviken.

Frågeställningarna jag kommer att besvara är:

- Vilket folkbildningsarbete gjorde ABF-Sandviken?
  - Fanns det någon ökning i antalet studiecirkel mellan åren 1939-1968?
    - Hur står sig resultatet i förhållande till den skedda invånarökning i Sandviken vid samma tidsperiod?
  - Hur såg könsfördelningen ut vid val av studiecirkel?
    - Vid ett eventuellt överslag åt ett av könen, är det då nya studiecirkelämnena som har gjort överslaget möjligt?
  - Hade studiecirkelarna vid ABF-Sandviken någon koppling till samtiden?

1.2 Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter

Här kommer jag att presentera ett urval av tidigare forskning som har gjorts kring området samt några teoretiska utgångspunkter för uppsatsen. Jag kommer att presentera forskningen i den ordning den kommer fram i uppsatsen. Forskning som har liknande frågeställningar som jag har saknas. Det finns dock angränsande forskning, till exempel hur folkbildningen har påverkat Sveriges utveckling, eller mindre lokal samhällsutveckling på några platser i Sverige. Exempel på detta presenteras nedan. Utöver det kommer jag även presentera två hypoteser under rubriken ”1.2.1 Hypoteser”.

Litteraturhistorikern Jonas Åkerstedt skriver i sin avhandling *Den litterate arbetaren* från 1967 att ABF och folkbildningen var outforskat då. Åkerstedts avhandling fokuserar på åren 1912-1930. Forskningen Åkerstedt har gjort skiljer sig från min på ett sätt att mellan åren 1912-1930 så var det två olika former av lärande som hade plats hos ABF. Det var föreläsningar och studiecirkel.⁷ Studiecirkelarna utgör nästan uteslutande mitt material medan det i Åkerstedts forskning är ett likvärdigt antal föreläsningar och studiecirkel. Han gör en studie över hela Sverige medan jag gör en lokal studie för Sandviken. Åkerstedt går efter en presentation av helheten in och fokuserar på enbart

---

7 Åkerstedt, Jonas 1967, *Den litterate arbetaren*, Student service, Uppsala, sid 14, 108 & 119

litteraturcirklar. Ytterligare en skillnad mellan min och Åkerstedts studie, är att jag har möjligheten att även redovisa skillnaden mellan vad män och kvinnor studerade medan han enbart redovisar antalet studiecirkelstuderande i hela Sverige och ett snitt av antal deltagare vid varje cirkel. Åkerstedt har gjort en komplett studie över studiecirkelarna i Sverige mellan åren 1920-1930, men han studerar inte 1910-talet då det låg under IOGT:s ledning. Hans slutsats är att när ABF tog över studiecirkelarbetet så skedde det en utveckling av antalet cirklar i Sverige.⁸ Det jag främst hämtar från Åkerstedts avhandling är en komplettering till ABF:s egna historia.

Folkbildning och skötsamhet är något som diskuteras i *Den skötsamme arbetaren* skriven av Ronny Ambjörnsson. Fokus ligger vid utvecklingen av fyra samhällsbildningar: Lövön, Sandvik, Holmsund och Djupvik. Dessa små samhällen ligger vid Umeälvens utlopp i Bottenhavet. Tiden för studien är 1920- och 1930-talen. Målet med studien är att jämföra arbetarna i Norrland och jämföra med sin egen miljö i Göteborg, skriver Ambjörnsson. För att förstå arbetarna i Norrland studerar han omgivningen, det vill säga hur ser samhället ut? Vilken livsstil hade arbetarna? Den delen jag fokuserar mest på är det han skriver om nykterhet och bildning.⁹ Ambjörnsson skriver:

Böcker bör, framhålls det, läsas med ”eftertanke och begrundan”. Böcker ger ”kunskap” för livet. En ofta förekommande diskussionsfråga är om romanläsning kan sägas vara till skada eller nytta... ..Nick Carter-litteraturen utmärks av att den inte ger några insikter, medan däremot den goda romanen ger både bildning och kunskap. Den goda romanen sätter läsaren i stånd att skilja mellan vad som är gott och vad som är ont.¹⁰

I *Den skötsamme arbetaren* så tas det inte upp vad som lästes men att ABF:s folkbildningsarbete är viktigt för att ge arbetaren en kultiverad sida. I min undersökning behandlar vad som studerades av arbetarna i Sandviken.

---

8 Åkerstedt Jonas 1967, *Den litterate arbetaren*, Student service, Uppsala, sid 119, 132, 136, 157, 163 & 165

9 Ambjörnsson Ronny 1988, *Den skötsamme arbetaren*, Grafica i Malmö AB, sid 9, 25, 27, 37, 69 & 115

10 Ibid. sid 122. Med citatet framhåller en drivande cirkelarbetare att skönlitterära verk kan ge ”en mer kultiverad ställning”.

Historikern Bo Andersson har gjort en studie om folkbildning i Sverige som heter *Folkbildning i perspektiv*. Målet med denna studie är att visa hur organisering, etablering och profilering av studieförbundet har hjälpt att utveckla samhället:

Relationerna mellan staten och folkbildningsarbetet följ från ett tillstånd av konfrontation, då det etablerade samhället i folkbildningssträvandena såg en farlig, samhällsomvälvande kraft som borde motarbetas, till dagens (och morgondagens förväntade) situation av fullständig acceptering och förvissning om folkbildningsarbetets stora samhällsbetydelse, värd allt tänkbart ekonomiskt stöd.¹¹

Andersson lyfter även fram olika bakgrundsfaktorer i miljöförändringar i samhället som har påverkat utvecklingen av folkbildningsarbetet. Han presenterar dessa i en tillkomstteoretisk bakgrund. Faktorer Andersson lyfter fram är demografiska, sociala och politiska, ekonomiska och sociala, ideologiska, balans i utbildningens utbud och efterfrågan, den passiva och aktiva staten och motvikt – motdrag – försvar. Viktigast i utvecklingen av studiecirkel är folkbildningsreformen år 1947. Ofta kopplades profilering av en studiecirkel ihop med bildningsbehovet för existerande föreningar och folkrörelser när de gjorde anslagsfrågor.¹² Jag kommer använda denna avhandling för att ge stöd åt mina resultat i ett utvecklingsperspektiv.

Kvinnor kämpade hårt för sina rättigheter i början av 1900-talet. Folkbildning var ett sätt för dem att kliva in i kulturens centrum. Det var inte förrän vid rösträtts införande som kvinnorna fick delta på samma demokratiska värdegrund som männen. Historikern, författaren och läraren Kerstin Engman skriver om folkbildning ur ett kvinnoperspektiv i *Kvinnor i bildningens tjänst*. Engmans arbete handlar om folkbildarkvinnor som har haft en påverkan på samhället, till exempel Ellen Kaey. Hur dessa kvinnor arbetade för lika rättigheter i samhället. Det viktigaste är att de inte slutade arbeta vid rösträtten utan att de fortsatte sitt arbete och försökte hjälpa kvinnor till en utbildning som ledde fram till bättre arbeten i samhället.¹³

---

11 Andersson Bo 1980, *Folkbildning i perspektiv*, Centraltryckeriet AB, Borås, sid 10

12 Ibid. sid 24, 25, 26 & 269

13 Engman Kerstin 1995, *Kvinnor i bildningens tjänst*, Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås, sid 19 & 81

Som stöd till det Engman har skrivit, väljer jag verket *Kvinnohistoria* som skildrar hur det var att leva som kvinna från antiken fram till välfärdsstaten. Kapitlet jag använder mig av är skrivet av historikern Yvonne Hirdman. "Kvinnorna i välfärdsstaten" heter det och handlar om jämställdhetsfrågor mellan åren 1930-1990. För uppsatsens intresse är, det som Hirdman skriver om 1950- och 1960-talet som är intressant. Det skedde en utveckling i jämställdheten mellan män och kvinnor i Sverige, och det var inte bara kvinnor som lyfter jämställdhetsfrågan mellan könen utan även männen.¹⁴ Jag väljer att använda mig av denna forskning för att stödja eventuella resultat(se "1.2.1 Hypoteser").

1.2.1 Hypoteser

Med stöd av den tidigare forskningen jag har presenterat, så kommer jag presentera två hypoteser på förändringar i mitt källmaterial. Hypoteserna jag kommer presentera är kopplade till två tydliga aspekter jag funnit i undersökningen. Aspekterna är klass och genus. Dessa hypoteser kommer att användas som en röd tråd och knyts ihop i resultat och slutsatser.

Folkbildningens grundtanke var att minska klasskillnaden mellan högre och lägre klasser genom bildning. Arbetet som Socialdemokraterna gjorde på 1930-, 1940-, 1950- och 1960-talet när folkhemmet bildades, höjde levnadsstandarden för den svenska befolkningen, främst för arbetarklassen. Min första hypotes är att det skedde en ökning av studerande vid ABF-Sandviken. Detta grundar jag främst på att Sandviken som stad byggdes runt ett järnverk och arbetarklassen alltid har varit stark i staden. Med en vilja att förbättra sin omgivning och med nya möjligheter så sökte arbetaren bildning.

Det fanns många kvinnor som arbetade innan 1950-talet för att bryta det dåvarande kvinnoidealet med att kvinnans plats var i hemmet. Den svenska politikern Hulda Flood skrev 1932 "*Ett nytt kvinnoideal*" som gavs ut av ABF:

Nu såg Hulda Flood inte kvinnornas bildning enbart som en service till sönerna. De skulle själva också dra nytta av bildningen, de skulle bli friare, kunnigare och vidsyntare. Detta nya kvinnoideal som passade in i demokratins tidevarv var enligt Hulda Flood "den

---

14 Hirdman Yvonne, Strandberg Olofsson Margareta, Losman Beata, Taussi Sjöberg Marja, Ohlander Ann-Sofie, Vammen Tinne, Göransson Anita, Wikander Ulla & Florin Christina 2008, *Kvinnohistoria*, Grafiskt Tryck, Oskarshamn, Sid 203 & 212

självständigt tänkande kvinnan, vars handlande ledes av klar tanke och stark samhällskänsla".¹⁵

Detta möttes av hård kritik från männen då de uppskattade vad fruarna gjorde hemma. De kunde inte tänka sig att en förändring hemma skulle göra dem någon nytta.¹⁶

Min andra hypotes är att på 1950- och 1960-talet så skedde det en utveckling med en mer jämlik delning mellan könen vid val av olika studiecirklar. Det skulle heller inte vara så otroligt att med en vilja att delta och upptäcka samhället på ett nytt sätt, kan ge ett överslag för det kvinnliga könet i resultatet. Detta är en följd av att de demokratiska värderingarna ändrades inom samhället, där kvinnan skulle stanna hemma som en följd av barnafödandet. Kvinnor blev uppmuntrade att söka sig utåt och ökningen av kvinnor som förvärvsarbetare på 1950- och 1960-talet skedde.¹⁷ Att kvinnor sökte sig utåt till arbetslivet och in i samhället så gav det en förutsättning till en potentiell ökning av studerande vid ABF-Sandviken. Med en eventuell ökning också en minskning av klyftan mellan arbetsklass och överklass.

1.3 Metod

Jag kommer att använda mig av programkataloger och årsrapportkort från ABF-Sandviken som finns vid "Arkiv Gävleborg" i Gävle (se vidare "1.4 Källmaterial och Källkritik"). Med hjälp av dessa kommer jag att besvara mina frågeställningar. I studieprogramkatalogerna presenterar ABF-Sandviken ett antal studiecirklar för varje läsår. På årsrapportkorten rapporteras hur många som slutförde en studiecirkel och hur många som var män samt kvinnor före varje studiecirkel. Ett kort per cirkel.

Utveckling i antalet studiecirklar över tid visar jag genom att använda mig av stapeldiagram. Jag kommer använda mig av studiecirkelarna som är avrapporterade som klara i årsrapportkorten. Det skiljer i antalet planerade studiecirklar och antalet avrapporterade studiecirklar. Alla planerade studiecirklar för läsåret blev inte av eller så saknas årsrapporten för just den cirkeln. Under alla år i tidsavgränsningen så överstiger antalet avrapporterade studiecirklar antalet planerade studiecirklar. Jag väljer att enbart

---

15 Engman Kerstin 1995, *Kvinnor i bildningens tjänst*, Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås, sid 86

16 Ibid. sid 87

17 Hirdman Yvonne, Strandberg Olofsson Margareta, Losman Beata, Taussi Sjöberg Marja, Ohlander Ann-Sofie, Vammen Tinne, Göransson Anita, Wikander Ulla & Florin Christina 2008, *Kvinnohistoria*, Grafiskt Tryck, Oskarshamn, Sid 213 & 214

visa de avrapporterade studiecirkelarna i resultatet över utvecklingen av antalet studiecirkel per år.

För att skapa ett perspektiv vid en eventuell förändring från år till år i tidsavgränsningen kommer jag använda mig av uppgifter från Statistiska centralbyrån över befolkningsutvecklingen i Sandviken. Dock så finns det bara uppgifter från år 1950-2011 för Sandvikens kommun. Jag väljer att använda åren 1950-1968 för att det sannolikt kommer ge stöd till mitt resultat även fast det inte täcker hela min tidsavgränsning.

Det är omöjligt att presentera alla olika studiecirkel på ett överskådligt vis i en tabell eller graf samt att antalet tabeller om jag ska redovisa varje år är en omöjlighet att presentera i resultatet, det kommer inte att vara läsbart. Därför väljer jag att göra sju nedslag: 1939-1940, 1944-1945, 1949-1950, 1954-1955, 1959-1960, 1964-1965 och 1967-1968. Jag väljer dessa perioder med hänsyn till källmaterialet. Det ger mig en möjlighet att redovisa en skillnad i resultatet. Ett annat val är att jag delar upp cirkelarna i huvudgrupper, det är totalt 11 huvudgrupper. Eftersom ABF-Sandvikens planerade studiecirkelantal växte med tiden så har jag baserat rubricering och urval i huvudgrupperna från ”Studieprogramkatalog 1967-1968”.¹⁸

De 11 huvudgrupperna är:

1. Allmänt och samhällsbetonat
2. Fackligt
3. Föreningsämnen
4. Språk
5. Praktiskt
6. Musik
7. Ungdomskurser
8. Trevliga hobbykurser
9. Motor
10. Pensionärsgrupper
11. Konsum

---

18 ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1967-1968*

Studieprogramkatalogerna är uppbyggda efter den här principen men jag har gjort några ändringar i namn på rubrikerna och lagt till några utomstående cirklar som passar in i huvudgrupperingen. För att se exakt vilka cirklar som ingår i varje huvudgrupp se Bilaga 1. "Allmänt och samhällsbetonat" är en blandning av många olika ämnen på studiecirklar. Det kan variera mellan att planera resor i Europa till psykologi eller att diskutera barnuppfostran. Denna grupp är en "övrigitkategori" och den är inte ändrad, utan är precis som den är formulerad i studieprogramkatalogen. För punkt nummer två har jag gjort några ändringar med jämfört med studieprogrammet. I studieprogramkatalogen så är fackliga studiecirklar uppdelade mellan olika fack samt att i årsrapportkorten så tillkommer det i vissa fall fler fackliga cirklar som inte är med i programkatalogerna. Här gör jag bedömningen att om alla fackliga studiecirklar läggs samman i en huvudgrupp inte kommer det inte att påverka resultatet. Huvudgruppen består nästan utomslutande av studiecirklar tillhörande facket IF Metall.

"Föreningsämnen" är ämnen vars mål var att utbilda medarbetare till föreningar i Sandviken. Det var ett krav från kommunen att det ständigt krävdes fler medarbetare i olika föreningar. Ämnen som var populära i denna grupp var till exempel föreningsbokföring, mötesteknik och organisationskunskap.

Alla språkkurser som erbjöds är samlade i gruppen "Språk". Huvudgruppen "Praktiskt" är det studiecirkelämnen som till exempel bokföring, självdeklaration och matematik och utlärandet skall ske praktiskt och inte bara teoretiskt. I huvudgruppen "Musik" är alla musikcirklar samlade. Det är svårt att dela in gruppen "Ungdomskurser" i undergrupper då rapporteringsrutinen verkar ha varit bristfällig. På rapportkorten så står rubriken "Unga Örnar" eller bara "Ungdomskurs" och ibland finns det mer information. Jag har därför valt att slå ihop alla ungdomskurser till en grupp med titeln "Ungdomskurser".

"Trevliga hobbykurser" är till exempel syslöjd, träslöjd, trädgård och teckning. "Motor" är alla kurser som handlar om motorfordon. Alla studiecirklar för pensionärer är samlade i "Pensionärscirklar". Gruppen "Konsum" är alla cirklar startade i samarbete mellan det kooperativaförbundet och ABF. Studiecirkelämnen som man kan finna i "Konsum"-gruppen är till exempel: familjeekonomi, olika livsmedelsdiskussioner och diskussioner om priserna vid Konsumbutiker. Jag har även gjort en förändring i namnet

på huvudgruppen, det är att ABF-Sandviken använde sig av rubriken för "Konsumgruppen" och jag "Konsum". Denna ändring är gjord främst för flytet i språket.

Målet med redovisningen av studiecirkelnas koppling till samtiden är att se hur ABF-Sandviken agerar som folkbildare. Jag kommer inte att utgå från avrapporterade studiecirkel i den här frågeställningen. Utgångspunkten blir det planerade utbudet i studieprogrammen. Även om ingen läste en viss studiecirkel så betyder det inte att ABF-Sandviken inte har givit en möjlighet till folkbildning om samtiden.

Undersökningen om det finns en möjlig samtidskoppling för studiecirkeln är som sagt för att se hur aktivt ABF arbetade som folkbildare. Detta är intressant då ett av deras grundmål med organisationen är att ge en möjlighet till bildning och med sin bildning kunna uttrycka sig i till exempel olika politiska frågor.¹⁹ För att t.ex. ha en kunskap om politiska frågor krävs det en förståelse av samtiden. Jag kommer att undersöka studieplanen om innehållet har direkt koppling till historiska händelser där nyckelorden är lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Jag använder dessa nyckelord för att få en överblick om vilken koppling till samtiden en viss studiecirkel har. På lokalnivå i Sandviken samlar jag cirklar som är påverkade av händelser i staden eller står för utvecklandet av samhället. Regionalt gäller det länet. Nationellt och internationellt i nationellt i Sverige och internationellt är det allt som inte har koppling till Sverige. Resultatet kommer att redovisas i två olika former, dels händelser som är kopplade direkt till händelser och som inte är återkommande, dels följetonger som ska skapa kunskap om något av nyckelorden.

Bilaga 1 skapar jag efter studieprogrammen och årsrapporteringen. Den kommer att bestå av huvudgrupperna och i varje rubrik har jag delningen planerade studiecirkel och avrapporterade studiecirkel. Eftersom studieprogrammen skiljer sig från avrapporteringen kommer det vara olika studiecirkel i denna delning. Efter varje studiecirkel kommer årtalet då studiecirkeln var planerad eller avrapporterad finnas med. Detta för att skapa en överblick över när studiecirkeln var aktiva.

---

¹⁹ <http://www.abf.se/Om-ABF/historia/> 2012-06-05 13:38

1.4 Källmaterial och källkritik

I min uppsats använder jag två olika källor. Det är tryckta studieprogramkataloger som innehåller listor med studiecirkelarna som erbjöds varje år hos ABF. Denna samling är komplett mellan åren 1939-1968. Första katalogens namn är ”ABF-Studieprogram 1939-1940” och så fortsätter det fram till år 1968. I katalogerna finns det presentationer av studiecirkelarna som erbjöds samt information om vem som var lärare eller handledare för respektive cirkel. Dessa kataloger delades ut till befolkningen i Sandviken för att presentera sitt planerade studiecirkelutbud. För att kunna skapa en återkommande studiecirkelstuderande krets och locka nya studiecirkelstuderande, och för att behålla hedern, bör informationen i studieprogramen vara sanningsenligt.

Den andra källan är årsrapportkort som fylldes i efter avslutad termin. På dessa står antalet deltagare, delningen mellan könen samt vem som var lärare respektive vilken studiecirkel informationen berör. Det finns redovisning för varje år som det finns studieprogramkataloger. Namnet på den första redovisningen är ”Närvarolistor 1939-1940” och fortsätter fram till ”Närvarolistor 1967-1968”. För att ett rapportkort skulle godkännas krävdes det att studiecirkelledaren gav kortet till ABF-Sandviken som i nästa steg granskade det och satte en stämpel som godkände studiecirkeln verksamhet den terminen/läsåret. Med ett godkännande av studiecirkeln så gav det också pengar till studiecirkelledaren. Pengar som var baserade per cirkel och inte av någon annan faktor. Därför bör inte det ha skett något fiffel i antalet deltagare per cirkel och ett resultat kan därför vara möjligt att utröna.

1.5 Avgränsningar och definitioner

Sandviken som stad har vuxit upp kring Sandvik AB. Detta har gjort att majoriteten av invånarna i Sandviken har tillhört arbetarklassen. Arbetare som politiskt stått i den socialistiska koppen på valvågen. En följd av detta är att material från ABF-kontor i Gävleborg är centrerade vid platser där arbetarna har varit starka. Det är väldigt bristfälligt i till exempel Gävle medan Sandviken har det mest kompletta och en ort som Hofors har mer material än Gävle. En jämförelsestudie mellan Sandviken och Hofors är dock omöjlig även fast det finns material så är Hofors material ihåligt och inte alls lika bra rapporterat som Sandvikens.

Tidsavgränsningen för undersökningen gjordes efter det materialet som finns. Materialet sträcker sig ifrån 1939-1968, därefter skedde det olika omorganisationer i ABF-Sandviken. Så efter 1968 finns det ej något material samlat vid Arkiv Gävleborg. Det var vid år 1939 som programkatalogen gjorde sin debut vid ABF i Sandviken. Det är därför det samlade materialet börjar där och inte tidigare. Jag bedömer att denna tidsavgränsning gör det möjligt för mig att se en skillnad utifrån uppställda frågeställningar.

I uppsatsen är det ett antal termer och begrepp som används frekvent. Dessa är: folkbildning, bildning, studiecirkel och studiecirkelstuderande. Jag väljer att definiera dem för att det inte ska ske några missförstånd. Folkbildning är ett arbete som startade på 1830-talet i Sverige. Det jag menar är en organisations mål att hjälpa människor till en större förståelse av sin omgivning för att kunna delta i till exempel olika debatter. På så sätt höjer man även deras status i samhället då de kan vara delaktiga i fler forum. Bildning är ett ideal som har varit målet för främst arbetarrörelsen i Sverige på 1900-talet. En bildning fås genom studier. Studiecirkel handlar om hur ABF arbetade med sin folkbildning. Varje studiecirkel har en utbildad studiecirkelledare som ska leda diskussionerna. Studiecirkelledaren kan även vara en privatperson i mer privata grupper. Varje studiecirkel har innan start för läsåret/terminen en fast plan för hur deras ämne ska diskuteras samt ett schema för när, var och hur de träffas. ABF-Sandviken använde sig av ordet arbetare på 1940-talet och 1950-talet för att sedan övergå till medborgare för att beskriva de som sökte sig till olika studiecirkel. En studiecirkelstuderande är en person deltar i studiecirkel som studerande. Ålder eller kön har ingen betydelse, det kan vara vuxna eller barn.

2 Bakgrund

Nedan följer en beskrivning av hur studiecirkelruntor i Sverige blev samlade under en organisation med statligt stöd för bildning. Jag kommer att presentera fakta från 1800-talet till bildandet av ABF 1912 och hur det sedan har utvecklats tills idag. För att sedan koppla ihop det med mitt område kommer jag att ge en beskrivning av hur det såg ut i Sandviken. Eftersom ABF-Sandviken samarbetade mycket med fackförbundet Metall och det Kooperativaförbundet, så kommer även dessa presenteras.

2.1 Folkbildning i Sverige

Förgrunden till ABF började ta form redan år 1830. Det är folkbildningsrörelsens födelse som blir startpunkten för en vilja att samla på kunskap hos arbetaren. Inspirationen för starten av folkbildningsrörelsen kommer ifrån England där det fanns en snabbt expanderande rörelse som skapade möjligheter för arbetarna. Målet med detta var inte att skapa politiskt fullvärdiga medborgare utan det var en bildning för lugn i samhället. Att ge arbetarna insikter i hur samhället är uppbyggt skulle skapa en förståelse för hur ekonomin inom landet fungerade. Förutom denna uppgift upplyste rörelsen också om medborgarnas rättigheter.²⁰

På 1850-talet utvecklades tankarna om folkbildningen genom olika skrifter och publikationer. Dessa skrifter samlades och gavs ut i boken *Läsning för folket*. Författarna kritiserar den litteratur som har gjorts tillgänglig för bönder och arbetare. Det som kritiseras är didaktiken, litteraturen har en stil som fördummar bönder och arbetare utifrån ett högklass- mot lågklassperspektiv. På så sätt kan inte denna litteratur användas för att bilda människor på lika villkor.²¹

En utveckling av biblioteksväsendet gav ett uppsving för folkbildningen i Sverige på 1870- 1880-talet.²²

Hos medlemmar i de tre starka rörelserna: arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen och kyrkorörelsen slog också tankarna igenom att man med en bildning skulle kunna påverka omgivningen. Det var främst nykterhetsrörelsen som skiljde sig från de andra

---

20 Åkerstedt Jonas 1967, *Den litterate arbetaren*, Student service, Uppsala, sid 14 & 15

21 Ibid. sid 19

22 Ibid. sid 19

två rörelserna med att skapa en av de första studieverksamheterna i Sverige 1894 med cirkelstudier. Namnet på verksamheten var ”Godtemplarordens studieverksamhet”. Konceptet cirkelstudier var inspirerade av den amerikanska chautauqua-rörelsens bildningsverksamhet. Cirkelstudier blev senare en hörnsten av allt det ABF arbetade med.²³

2.2 Bildandet av ABF

År 1907 infördes det ett statligt bidrag som stöd till studiecirklar för inköp av böcker om de överlämnades till bibliotek efter avslutad cirkel. ABF skapades som en organisation för att hjälpa människor att organisera cirklar och ge de rätta verktygen för smidiga lösningar. Förutsättningen var att biblioteket tillhörde ett riksförbund med minst 20 000 medlemmar och att man gjorde bokinköp för minst 6 000 kr under ett år. ABF skötte administrationen för att främja kultur och bildningen inom arbetarklassen. (LO, Socialdemokratiska partiet och Kooperativa Förbundet gick in som medlemsorganisationer och stödde bildandet, totalt fick ABF 270 000 medlemmar tidigt.)²⁴

Detta samarbete fanns i Sandviken. Det märks tydligt i rapporteringen av slutförda studiecirklar där IF Metall står för en majoritet av studiecirkelarna i gruppen ”Fackligt”. Det kooperativa förbundet står själv för alla studiecirklar i gruppen ”Konsum”.

Filosofin från början med studiecirkeln var att med ett aktivt deltagande och jämställdhet skulle en cirkel skapas och arbetare kunde träffas för att studera. En cirkel kunde vara öppen i flera år och flera ämnen kunde diskuteras under denna tid. Ämnescirklar blev allt vanligare med fasta ämnen och inriktningar. Denna cirkel utvecklades senare till den moderna studiecirkeln som fick ett stort uppsving strax före och under andra världskriget. Med den moderna ämnescirkeln växte cirkelutbudet och fler sökte sig till ABF. En viktig hörnsten för utvecklingen var folkbildningsreformen år 1947 som innebar att alla studiecirklar fick ett större bidrag.²⁵

23 <http://www.abf.se/Om-ABF/historia/>, 2012-05-21 21:46, Andersson Bo 1980, *Folkbildning i perspektiv*, Centraltryckeriet AB, Borås, sid 80

24 <http://www.abf.se/Om-ABF/historia/> 2012-05-22 12:54, Engman Kerstin 1995, *Kvinnor i bildningens tjänst*, Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås, sid 39-40

25 <http://www.abf.se/Om-ABF/historia/> 2012-05-22 13:14, Andersson Bo 1980, *Folkbildning i perspektiv*, Centraltryckeriet AB, Borås, sid 269

Cirkelverksamheten hade en höjdpunkt på 1960- och 1970-talet då nästan alla ABF-bibliotek hade blivit kommunala. Sedan har det skett en nedgång fram till 2009 då deltagandet var högre än någonsin.²⁶

2.3 ABF:s mål

ABF:s mål vid starten är samma som idag. Det är att arbeta för utjämning av klasskillnaderna och att ge samma möjligheter till alla medborgare. Med värderingar där alla är välkomna så arbetar ABF för demokrati och jämlikhet i samhället. En grundtanke som ABF är byggt på är att demokratin ständigt måste återerövas för att den ska hålla sig stark i samhället.²⁷

2.4 ABF Sandviken

Sandviken som stad byggdes runt företaget Sandvik AB som grundades år 1862. Företaget har vuxit och anställer idag ungefär 8 000 människor i Sandviken. Detta samtidigt som det bor ungefär 37 000 människor i Sandviken. Från grundandet av Järnverket så har det varit hjärtat av staden och en stark arbetarklass har vuxit fram. Detta tolkar jag som att arbetarklassen alltid varit stark i Sandviken och på så sätt har organisationer som t.ex. ABF och Socialdemokraterna också varit starka.²⁸

2.5 Samarbetspartners i ABF-Sandviken

2.5.1 IF Metall

IF Metall är en del av LO(Fackliga landsorganisationen). Målet för IF Metall är att arbeta för industriarbetarna i Sverige. Denna förening har alltid haft en stark ställning i Sandviken p.g.a. Sandvik AB som är en världsindustri grundad i staden.

Det kommer troligen att synas i resultatet i vilken utsträckning samarbetet har varit givande för ABF.

---

26 Ibid. 2012-05-22 13:22

27 <http://www.abf.se/Om-ABF/historia/> 2012-05-22 13:29

28 <http://www.sandvik.com/sv/om-sandvik/om-foretaget/allman-presentation/> 2012-05-22 13:47,
<http://www.sandvik.com/sv/om-sandvik/om-foretaget/fakta-i-korthet/> 2012-05-22 13:49.

<http://www.sandviken.se/kommunpolitik/omsandviken.4.195dd5bf960ef47f87fff463.html> 2015-05-22 13:52

2.5.2 Det kooperativa förbundet – Konsumentföreningar

Det kooperativa förbundet är ett förbund för landets 41 konsumentföreningar. I föreningen är det 3 miljoner medlemmar. Föreningarna arbetar för att köpa in varor i en detaljhandel så medlemmarna kan köpa till exempel kött och grönt till ett billigt pris. Många studiecirkelar vid ABF-Sandviken diskuterade t.ex. prissättning på kött i butikerna eller enbart vad som var en bra produkt.

3 Folkbildning i Sandviken åren 1939-1968

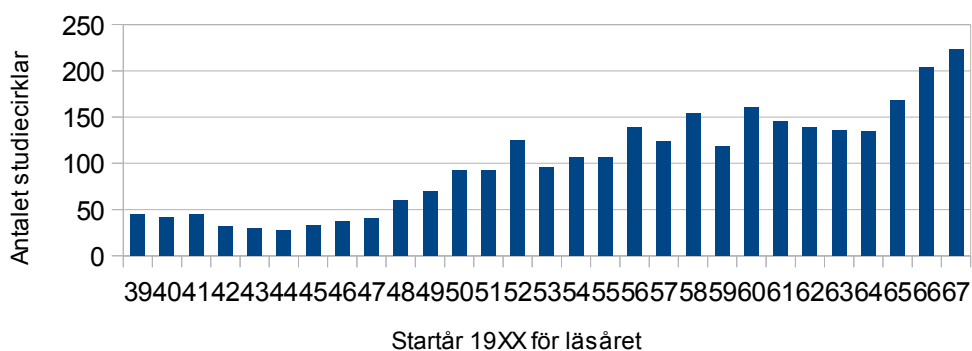
3.1 Utvecklingen av antalet studiecirklar

Utvecklingen av studiecirklar var skakig i början av min undersökningsperiod. Enligt ABF:s hemsida, strax innan andra världskriget skall det ha skett ett uppsving av studiecirkelverksamheten i Sverige. Jag har tyvärr ingen information om hur det såg ut i Sandviken innan år 1939. Under andra världskriget framkommer klart att det sker en nedgång i antalet cirklar innan en rejäl ökning sker efter krigets slut. På 1950-talet sker en stadig ökning in på 1960-talet där höjdpunkterna undersökningsperioden finner sig, där år 1968 står högst med sina 223 studiecirklar. ABF beskriver själva sitt 1960-tal som det bästa årtiondet, med de bästa resultaten av antalet studerande. Det dröjde till år 2009 innan de hade slagit 1960-talets toppnoteringar. I Sandviken ser vi att nivåerna på 1960-talet är de högsta under avgränsningen, de håller en jämn nivå från 1950-talet för att sedan göra en rejäl ökning mot slutet av 1960-talet.²⁹

På grund av platsproblem när det gäller diagramet så kommer startåren enbart att visas för ett läsår, till exempel för läsåret 1939/1940 så står enbart starten för läsåret som 39.

Stapeldiagram 1

Antalet registrerade studiecirklar

Källa: ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1939-1942, *Närvarolistor 1939-1940*

3.2 Utvecklingen av antalet studiecirkelstuderande

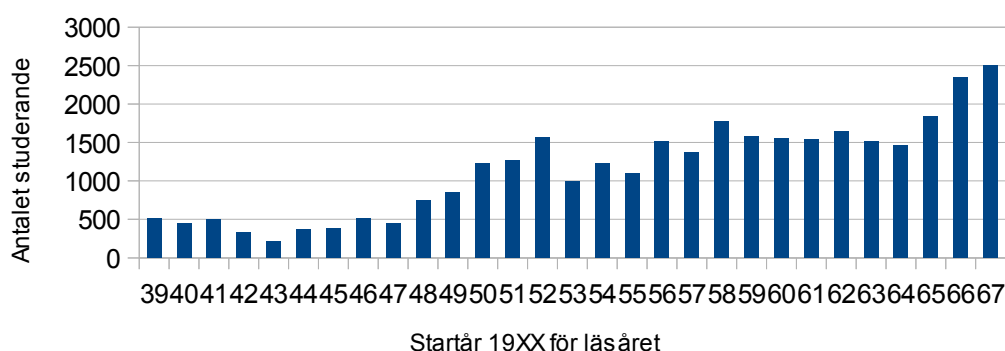
Utvecklingen av antalet studerande följer resultatet i ”Stapeldiagram 1”. Det är ett naturligt resultat att när de avrapporterade studiecirkelarna blir fler så ökar även antalet studerande. Toppnoteringar av antalet studerande sker de år där antalet studiecirklar även är högst. Det är noterbart att två år skiljer sig från detta logiska skeende och det är

29 <http://www.abf.se/Om-ABF/historia/> 2012-05-30 23:38

år 1958 och 1960. År 1958 med den 4:e högsta noteringen av antalet studerande hamnar bara på en 5:e plats av antalet studiecirkel medan år 1960 har det 4:e högsta antalet studiecirkel men hamnar bara på en 6:e plats bland antalet studerande. Detta beror på att antalet studerande i varje cirkel varierar kraftigt mellan högsta antalet i en cirkel 46 stycken och lägsta antalet 5 stycken. Beroende på hur dessa variabler ställer sig mot varandra så kan snittantalet per cirkel variera.

Stapediagram 2

Antal studerande per år

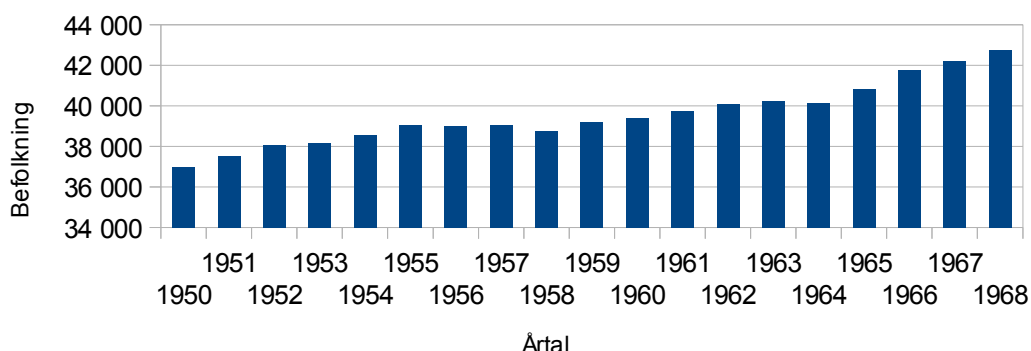

Källa: ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1939-1968, *Närvarolistor 1939-1968*

1960-talet är klart det bästa årtiondet i tidsavgränsningen om man ser till hela undersökningsperioden med ett fåtal toppnoteringar på 1950-talet.

Stapediagram 3

Sandvikens befolkningsutveckling

Källa: Statistiska Centralbyrån, *Folkmängd i Sveriges kommuner 1950-2011 enligt indelning 1 januari 2011*

Ökningen procentuellt från år 1950-1968 i antalet studerande är 102.19% medan ökningen mellan samma avgränsning i befolkningen är 15.77%. En viktig variabel för

resultatet då det innebär att intresset för ABF-Sandviken ökade i en högre takt än befolkningen.

3.3 Könsbundna val

Viktigt att lägga märke till är att val av det kvinnliga könet är en minoritet i gruppen ”Fackligt” och i gruppen ”Praktiskt”. Detta är genomgående under hela perioden. Det kommer att vara ett fåtal val av det kvinnliga könet representerade i dessa två grupper längre fram i undersökningsperioden men de kommer inte utgöra någon noterbar skillnad. Det är främst på 1960-talet då fler och fler kvinnliga val finns med i tabellerna i dessa grupper, då även som en minoritet. ”Konsum”-gruppen har en liknande utveckling som ”Fackligt” och ”Praktiskt” fast det är till det kvinnliga könets fördel. ”Konsum”-gruppen kommer att vara dominerad av kvinnliga val vid majoriteten av årsresultaten. ”Föreningsämnen”, ”Ungdomskurser”, ”Motor” och ”Pensionärskurser” hör till en minoritet i jämförelse med alla andra grupper så fokus kommer inte ligga på dem i presentation av resultatet. ”Musik”-gruppen kommer att variera, men det är en dominans av det manliga könet, på grund av en mängd mansköror i Sandviken på 1940-, 1950- och 1960-talet. Det är främst i tre grupper som det kommer att ske en förändring i delningen mellan manligt kön och kvinnligt kön. Det är ”Allmänt och samhällsbetonat”, ”Språk” och ”Trevliga hobbykurser”. Förutom det kommer det att ske en förändring i skillnaden i summan mellan manliga- och kvinnliga val.

3.3.1 1939-1949

Tabell 1

Könsbundna val

Startår 1939 för läsåret	Manligt val	Kvinnligt val	Summa
Allmänt och samhällsbetonat	116	75	191
Fackligt	63		63
Föreningsämnen	5	8	13
Språk	96	35	131
Praktiskt	64		64
Musik			0
Ungdomskurser			0
Trevliga hobbykurser	25	24	49
Motor			0
Pensionärskurser			0
Konsum			0
SUMMA	369	142	511

Källa: ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1939-1942, *Närvarolistor 1939-1940*

Vid första nedslaget är studerandet vid ABF-Sandviken väldigt dominerat av manliga val. Det är enbart i ”föreningsämnen” och ”trevliga hobbykurser” det är en jämn nivå mellan könen. Ett större antal av manligt kön än kvinnligt kön studerar i de övriga fyra grupperna i tabellen. Summan av antalet studerande läsåret 1939-1940 är 511 och de kvinnliga valen utgör cirka 27% av dessa.

Tabell 2

Könsbundna val

Startår 1944 för läsåret	Manligt val	Kvinnligt val	Summa
Allmänt och samhällsbetonat	66	57	123
Fackligt	151	2	153
Föreningsämnen			0
Språk	48	37	85
Praktiskt			0
Musik			0
Ungdomskurser			0
Trevliga hobbykurser			0
Motor			0
Pensionärskurser			0
Konsum			0
SUMMA	265	96	361

Källa: ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1943-1946, *Närvarolistor 1944-1945*

Nedgången av antalet studerande gör sig tydlig vid år 1944. Intressant är att skillnaden mellan könen i grupperna ”Allmänt och samhällsbetonat” och ”Språk” inte är så stora.

Tabell 3
Könsbundna val

Startår 1949 för läsåret	Manligt val	Kvinnligt val	Summa
Allmänt och samhällsbetonat	87	48	135
Fackligt	175	7	182
Föreningsämnen			0
Språk	35	20	55
Praktiskt	17	13	30
Musik	161	47	208
Ungdomskurser	50	72	122
Trevliga hobbykurser	68	56	124
Motor			0
Pensionärskurser			0
Konsum			0
SUMMA	593	263	856

Källa: ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1947-1950, *Närvarolistor 1949-1950*

Vid det sista nedslaget under 1940-talet har antalet studerande börjat öka. Skillnaden i totalsumman mellan könen är fortfarande hög. I ”Trevliga hobbykurser” är det fortfarande en jämn fördelning mellan könen.

Intressant är att det börjar förekomma kvinnliga val i grupperna ”Praktiskt” och ”Fackligt”. Detta är den enda gången under hela tidsavgränsningen då mängden val är av liknande värde mellan könen i gruppen ”Praktiskt”. Av totalsumman vid slutet av 1940-talet är förhållandet mellan könen, cirka 70/30 till fördel för de av manligt kön.

3.3.2 1950-1959

Tabell 4
Könsbundna val

Startår 1954 för läsåret	Manligt val	Kvinnligt val	Summa
Allmänt och samhällsbetonat	45	106	151
Fackligt	210	2	212
Föreningsämnen	7		7
Språk	59	63	122
Praktiskt	118	16	134
Musik	162	51	213
Ungdomskurser	22	34	56
Trevliga hobbykurser	26	106	132
Motor	52	6	58
Pensionärskurser			0
Konsum	77	61	138
SUMMA	778	445	1223

Källa: ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1954-1957, *Närvarolistor 1954-1955*

På början av 1950-talet börjar de kvinnliga valen att dominera några grupper, främst "Trevliga hobbykurser". Många hobbykurser är till exempel vävnad, broder, olika handarbeten och liknande aktiviteter, se Bilaga 1. Dessa studiecirkel var nästan 100% fyllda av det kvinnliga könet. När det gällde hobbykurser deltog det manliga könet enbart i till exempel teckning och målning, fotografering och amatörteater. I dessa studiecirkel var det fler manliga val än kvinnliga val men inte helt fyllda som handarbetscirkelarna var. I huvudgruppen "Allmänt och samhällsbetonat" så har de kvinnliga valen börjat falla på kunskap om världspolitik, kommunen och samhället inte bara familjeliv och barnuppfostringsfrågor. Medan män och pojkar enbart deltar i liknande ämnen som "Kommunalkunskap", "Samhällsorientering" och "Världspolitik". Se Bilaga 1 för fler studiecirkel alternativ då flera studiecirkel har liknande namn. Förhållandet mellan könen är totalt vid år 1954, cirka 66/34 till fördel för de av manligt kön. Detta beror främst på det manliga könets val i huvudgrupperna "Fackligt", "Praktiskt" samt "Musik".

Tabell 5

Könsbundna val

Startår 1959 för läsåret	Manligt val	Kvinnligt val	Summa
Allmänt och samhällsbetonat	57	121	178
Fackligt	260	11	271
Föreningsämnen	5	13	18
Språk	86	104	190
Praktiskt	78	33	111
Musik	243	84	327
Ungdomskurser			0
Trevliga hobbykurser	72	160	232
Motor	96	5	101
Pensionärskurser	28	3	31
Konsum	6	111	117
SUMMA	931	645	1576

Källa: ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1958-1961, *Närvarolistor 1959-1960*

Förändringar som har skett mellan år 1954 och år 1959 är att utbudet i "Konsum"-gruppen har förändrats samt att valen från det kvinnliga könet har börjat skapa en klyfta i "Språk"-gruppen mellan könen. Utbudet av ämnen i "Konsum"-gruppen är inriktat mot familjeekonomi, råvaror, äldre damers hygien och textilier.

På fem år mellan år 1954 och 1959 så har förhållandet mellan könen förändrats till, cirka 59/41 till fördel för de av manligt kön.

3.3.3 1960-1968

Tabell 6

Könsbundna val

Startår 1964 för läsåret	Manligt val	Kvinnligt val	Summa
Allmänt och samhällsbetonat	71	194	265
Fackligt	244	26	270
Föreningsämnen	28		28
Språk	93	189	282
Praktiskt	45	5	50
Musik	184	110	294
Ungdomskurser	8	3	11
Trevliga hobbykurser	45	170	215
Motor			0
Pensionärskurser			0
Konsum	6	36	42
SUMMA	724	733	1457

Källa: ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1964-1966, *Närvarolistor 1964-1965*

Utvecklingen ser likadan ut jämfört med tidigare år, förutom att skillnaden mellan könen i ”Musik”-gruppen har gjorts mindre. ”Konsum”-gruppen har gjort en kraftig minskning i antal från tidigare resultat. Detta är det första året då totalsumman väger över till fördel till kvinnliga val, förhållandet år 1964 var, ca 50/50.

Tabell 7

Könsbundna val

Startår 1967 för läsåret	Manligt val	Kvinnligt val	Summa
Allmänt och samhällsbetonat	80	92	172
Fackligt	868	225	1093
Föreningsämnen			0
Språk	62	147	209
Praktiskt	23	7	30
Musik	246	212	458
Ungdomskurser			0
Trevliga hobbykurser	67	376	443
Motor			0
Pensionärskurser			0
Konsum	27	65	92
SUMMA	1373	1124	2497

Källa: ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1966-1968, *Närvarolistor 1967-1968*

Noterbart i den här tabellen är att gruppen ”Fackligt” nästan har 1100 studerande och att det kvinnliga könet på allvar har börjat vara med i de fackliga studiecirkelarna.

3.4 Studiecirkelnas koppling till samtiden

3.4.1 *Individuella händelser i ABF-Sandvikens studieprogram*

ABF:s mål är att utbilda arbetarna och upprätthålla demokratiska värderingar i samhället. Hur lyckades ABF-Sandviken i denna linje? Tidsavgränsningen för studien börjar vid starten på ett av vår tids värsta krig, andra världskriget. År 1939 hade ABF-Sandviken en studiecirkel vid namn ”Medborgarkurs i luftskydd”. Detta var ett välstuderat ämne med totalt 11 studiecirklar. Målet med cirkeln var att förbereda medborgarna i Sandviken vid ett eventuellt luftanfall. Effekter med en sådan utbildning kan ha givit medborgare en stärkt säkerhets känsla av att veta vad man ska göra i en nödsituation orsakat av det internationella hotet.³⁰

För att fortsätta med andra världskriget som fokus så fanns den planerade cirkeln ”Människokunskap och vägarna dit” år 1941:

Hur är det möjligt att världen kan ha förändrats så helt att nästan allt som vi trodde på: fred framåtskridande civilisationen ligger i spillror? Än värre sammanbrottet är icke en följd av väldiga naturkatastrofer, av klimatförändringar och kosmiska eruptioner. Det är ett verk av människovilja, av hemlighetsfulla och energimättade krafter inom oss, av destruktions- och förstörelseinstinkter som vi icke behärska. Var skall man tro om människan, vad vågar man vänta henne?

Vad händer i Europa?³¹

Brinnande tankar under andra världskriget. Tolkningen av informationen i studieprogrammet så var detta en cirkel för att försöka förstå det som hände i Europa vid den här tidpunkten under andra världskriget. En planerad studiecirkel på grund av vad som hände ute i världen.

Cirklar påverkade av andra världskriget är många och jag kommer bara visa en till som om ett ämne som har skapat stor debatt i världen. Tre år i rad fanns denna studiecirkel med i studieprogrammet: 1942, 1943 och 1944. Namnet på cirkeln var ”Ärftlighet och rashygien”. Studiecirkelns slutmål för den studerande var att cirkelstuderande skulle få

---

30 ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1939-1940*, ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1939-1942, *Närvarolistor 1939-1940*

31 ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1941-1942*

en inblick i den moderna ärftlighetsforskningens rön och vilka slutsatser man därav kunde dra för det mänskliga samhällets vidkommande. Förståelse för ärftlighetsmekanismens principer och hur urvalet, ingiftets och valgiftets inflytande på släktet. Målen innefattar och hur tvillingforskningen behandlas och vad som betyder mest för en människas egenskaper, ärftlighet eller uppfostran. I slutet av programmet ska man kunna göra en bedömning om när fortplantning bör förhindras samt ha en uppfattning i rasfrågor, till exempel rasblandning och ren ras.³²

Detta är en intressant cirkel på flera sätt. Om vi studerar denna ”kunskap” idag med våra värderingar så är det inte politiskt korrekt. Det är intressant att detta klassades som folkbildning. Med våra värderingar idag säger vi att det är en vetenskap skapad på oförståelse om människan, då vetenskap om människan. Sverige var ett av de första länderna med en rashygienisk förening, ”Det svenska sällskapet för rashygien” och senare ett rasbiologiskt center. Senare även införandet av steriliseringslagen 1934. Cirkeln fanns med i programmet tills slutet av världskriget. Min uppfattning är att den försvann efter upptäckten av koncentrationslägren och hela världens reaktion på händelserna.³³

Efter andra världskriget kom frågor upp om efterkrigsproblemen och det skapades även studiecirklar för att diskutera dessa med samma namn. Oron låg år 1945 och 1946 i hurvida problemen som skapades efter första världskriget skulle upprepas. Sociala, ekonomiska frågor och frågor av politisk natur skulle diskuteras.³⁴

I efterdyningarna av andra världskriget och som en viktig fråga lokalt i Sandviken startades studiecirkeln ”industriell demokrati” eller det nyare ordet ”företagsdemokrati”. Företagsdemokrati är de anställdas inflytande i andra frågor än de som traditionellt regleras i kollektivavtalet. Detta var en lokalt viktig fråga inom IF Metall då Sandvik AB var och är fortfarande en av världens ledande specialstålstillverkare.³⁵

---

32 ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1942-1943*, ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1943-1944*, ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1944-1945*

33 Hedenborg Susanna & Kvarnström Lars 2009, *Det svenska samhället 1720-2006*, Lund, sid 288

34 ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1945-1946*, ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1946-1947*

35 Industriell demokrati, *Nationalencyklopedin 2009 band 6*, Malmö, sid 165

I början på 1950-talet hade två supermakter tagit en fast position på världskartan. Dessa var USA och Sovjetunionen. På ABF-Sandviken erbjöds det studiecirkel som skulle diskutera makterna objektivt och utan propaganda. Målet var att ge väsentlig fakta om de båda stormakterna, till exempel deras statsförvaltning, näringsliv och militärmakt.³⁶

År 1955 började studerande se utanför landets gränser och prata om andra människors problem i cirkel om "Världsnöden och vi":

Vi i Sverige kan inte leva isolerade från omvärlden allt det som händer runt om i världen angår oss. Det faktum att tre fjärdedelar av jordens befolkning är undernärda eller på annat sätt har det svårt, kan inte lämna oss opåverkade. Både av humanitära och andra skäl är vi tvingade att ägna uppmärksamhet åt deras belägenhet och söka finna utvägar för att lösa dessa allvarliga frågor.³⁷

En annan studiecirkel med liknande agenda var "Grannar i fjärran". Se Bilaga 1.

Skolreformen år 1962 påverkade studieprogrammen vid ABF-Sandviken på 1960-talet. Studiecirkelns mål var att diskutera påverkan av den obligatoriska 9-åriga grundskolan där demokratisering och jämställdhet var nyckelord.³⁸ Innan införandet av högertrafiken 1967 fanns det studiecirkel som skulle erbjuda utbildning och förklara följder av högertrafiken nationellt.³⁹

3.4.2 Följetonger i ABF-Sandvikens studieprogram

En serie studiecirkel som gjorde sig starka på 40-talet var diskussionen om "Bostadsfrågan". Detta var en följd av bostadspolitiken som började med en undersökning år 1933 som fortgick till år 1947. Många arbetare i Sverige bodde trångt och målet var att levnadsstandarden skulle öka. Samma problem som fanns ute i landet diskuterades i flera studieprogram till exempel år 1943 och 1944. Denna fråga har en koppling både nationellt och lokalt.⁴⁰

---

36 ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1953-1954*

37 ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1955-1956*

38 ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1959-1960*, Hedenborg Susanna & Kvarnström Lars 2009, *Det svenska samhället 1720-2006*, Lund, sid 338

39 Hedenborg Susanna & Kvarnström Lars 2009, *Det svenska samhället 1720-2006*, Lund, sid 310

40 Ibid. sid 290, ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1943-1944*, ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968, *Studieprogram 1944-1945*

Studiecirkelar som är genomgående alla årtal är de med socialpolitiska grundvärderingar. Till exempel år 1939 ”Socialpolitiska frågor”, innebörden är simpel, målet var att diskutera Socialdemokratiska partiprogrammet och innebörder av deras politik. Varje år var det alltid någon eller några kurser med någon anknytning till Socialdemokraterna. Fler exempel är år 1940 ”Socialdemokraternas ungdomsrörelsens historia”, år 1942 ”Socialismens grundfrågor”, år 1943 ”Socialdemokraternas partiprogram” och år 1945 ”Svenska socialpolitiken”. Den enda politik som presenteras öppet i studieprogrammen och närvarolistorna är socialpolitik. Ett väntat resultat då ABF som organisation är genom ryggmärken byggd av socialpolitik och Socialdemokraterna för en folkbildning av arbetarna. Även om det är ett väntat resultat måste det påpekas. Ett starkt ABF i Sverige gav i min åsikt ett starkt stöd åt den svenska socialdemokratin, ett starkt arbetar Sverige. Hur hade det sett ut om moderaterna (högerpartiet), Centern eller folkpartiet hade haft en lika stark utbildningsapparat? Se Bilaga 1 för en bättre överblick om hur återkommande socialpolitiska frågor var.

Kommunalkunskap i olika former är ett annat studiecirkelämne som är genomgående för hela tidsavgränsning. Målet var att bilda medborgarna i Sandviken om den kommunala organisationen, vart man skulle vända sig med frågor. Hur kommunen fungerade, vem som organiserade vad, och så vidare. En kurs som var väldigt dominerad av manliga val i tidiga åren av avgränsningen för att sedan bli mer jämställd. Samma studiecirkel gick främst under dessa tre namn: ”Kommunalkunskap”, ”Känn din hembygd” och ”Känn din stad”. Se Bilaga 1.

På en mer internationell nivå fanns ”Världens politik”, precis som det låter var det världens politik som diskuterades. Det var ingen speciell händelse utan det som hände det året, en väldigt öppen cirkel där man till exempel diskuterade förra veckans händelser.

4 Slutsatser

Antalet studiecirkelstuderande hade en stabil uppgång med någon motgång under tidsavgränsningen. För att nå sin kulmen på 1960-talet. Det kan tänkas att det svaga 1940-talet påverkades av andra världskriget där prioriteten var stridsberedskap och inte bildning. Även om Ambjörnssons studie slutar på 1930-talet och min studie tar vid år 1939, så anser jag att den fortsatta ökningen som vi ser i ”Stapediagram 1” och ”Stapediagram 2” är hjälpt av detta arbetarideal. Det som har gett ABF som organisation möjligheten att öka sin verksamhet är folkbildningsreformen som kom år 1947. Då erhöll alla studiecirkel statsstöd om de var godkända av ABF. Ofta kopplades profilering av en studiecirkel ihop med bildningsbehovet för existerande föreningar och folkrörelser när de gjorde anslagsfrågor. Denna ökning bekräftar min första hypotes.

Detta resultat kan inte enbart ses som en följd av befolkningsökningen i Sandviken. Detta då ökningen av studiecirkelstuderande är betydligt större procentuellt än invånarökningen över tid.

När det gäller prövningen av min andra hypotes där jag framförde att könsdelningen skulle bli jämnare i studiecirkelsökandet, samt om delningen blev jämnare skulle antalet studiecirkelstuderande också öka kan jag konstatera följande. I början på 1940-talet var delningen ojämn med en fördel för det manliga könet på cirka 73/27. På 1950-talet där jämställdhetsfrågan lyftes började däremot delningen mellan könen minska. Det dröjde tills 1960-talet då det förekom en cirka 50/50 könsdelning i totalsumman av studiecirkelstuderande.

Idén som var grunden för förändringen var jämställdhet på 1950- och 1960-talet i fördelningen mellan könen, en förändring som syns tydligt i mitt resultat om de könsbundna valen. De intressantaste huvudgrupperna, anser jag, är ”Allmänt och samhällsbetonat” och ”Språk”. I dessa grupper om man ska tala om stereotypiska könsroller så anser jag att det saknas sådana speciellt inriktade studiecirkel. Det är studiecirkel där könen kunde delta utan att vara utanför normen för könsroller. Till exempel fanns det inte ett enda val av det manliga könet i en broderingscirkel under hela tidsavgränsningen.

Dessa huvudgrupper, ”Allmänt och samhällsbetonat” och ”Språk” är intressanta för att de är fria från könsstämplade studiecirkelar. Förändringen som skedde var att valen av det kvinnliga könet blev en majoritet i båda dessa huvudgrupper under 1960-talet. Det var nya studiecirkelämnena i huvudgrupperna ”Trevliga hobbykurser” och ”Konsum” som har givit en fördel för de av kvinnligt kön i könsdelningen. Med detta resultat anser jag att jämställdhetsfrågan har varit en del av denna utveckling mellan könen vid ABF-Sandviken. Det skedde även en fortsatt ökning i antalet studiecirkelstuderande när fler och fler av det kvinnliga könet deltog. Dessa resultat bekräftar min andra hypotes.

ABF-Sandvikens studieprogram hade en stark koppling till samtiden. Lokalt i Sandviken var det främst följetongen ”Kommunalkunskap” eller till exempel den liknande studiecirkeln ”Känn din hembygd” som var med flest gånger. För utbildning av lokalområdet var dessa viktiga studiecirkelar samt att de hade deltagare varje år. På nationellnivå var studiecirkelarna i Sandviken påverkade av till exempel bostadsfrågan och högertrafiken. Den första av de två var en viktig del av det svenska folkhemmet. Ett folkhem som blev en förebild för en hel värld. Hög levnadsstandard, demokratiska värderingar i samhället och ett socialt skyddsnät. Internationella händelser var få om man bortser från följetongerna där det oftast fanns en studiecirkel som diskuterade utrikespolitik. Andra världskriget och tillhörande ämnen var flitigt diskuterade vid ABF-Sandviken på 1940-talet. Senare på 1950-talet började diskussionerna om stormakterna USA och Sovjet.

5 Sammanfattning

Uppsatsen syftar till att skapa en bild om hur folkbildningsarbetet har pågått i Sandviken samt hur kvinnorna tar större plats i samhället. Det är ABF-Sandviken som folkbildare som står i centrum för undersökningen under perioden 1939-1968.

Källmaterialet är studieprogram tryckta av ABF-Sandviken samt deras avrapporteringskort under tidsperioden.

Frågeställningar som besvaras i uppsatsen är:

- Vilket folkbildningsarbete gjorde ABF-Sandviken?
  - Fanns det någon ökning i antalet studiecirkelar mellan åren 1939-1968?
    - Hur står sig resultatet i förhållande till den skedda invånarökning i Sandviken vid samma tidsperiod?
  - Hur såg könsfördelningen ut vid val av studiecirkelar?
    - Vid ett eventuellt överslag åt ett av könen, är det då nya studiecirkelämnena som har gjort överslaget möjligt?
  - Hade studiecirkelarna vid ABF-Sandviken någon koppling till samtiden?

För att besvara dessa frågeställningar har jag använt mig av samtliga studieprogram och närvarolistor från ABF-Sandviken mellan 1939-1968. Jag har genom detta kommit fram till resultatet att det skedde en ökning av antalet studerande vid ABF-Sandviken på slutet av 1940-talet. Med ökningen av studerande så är en logisk förklaring att det även ökade antalet studiecirkelar kopplade till ABF-Sandviken. Fördelningen mellan de olika könen val av studieämnen skiftar även under tidsperioden 1939-1968. Det börjar med ett överslag åt det manliga könet för att sedan under 1950- och 1960-talet göra en växling mot ett mer jämställt sökande.

Dessa resultat har en grund i folkbildningsreformen år 1947 samt en jämställdhetsdebatt som blossade upp på 1950-talet. Folkbildningsreformen gjorde det möjligt att lättare få bidrag för studiecirkelar och det gjorde en ökning in på 1950-talet och toppar på 1960-talet möjliga. Sedan med att fler kvinnor tog sig från den fasta positionen i hemmet och deltog mer i samhället blev deltagandet mellan könen mer jämställt.

Studiecirkelämnerna var påverkade av händelser i samtiden. Till exempel diskuterades andra världskriget och på en mer lokalnivå hur kommunen fungerade, och vart skulle man vända sig?

6 Käll- och litteraturförteckning

6.1 Källor

6.1.1 Arkiv Gävleborg

Arkiv Gävleborgs arkiv ABF-Sandviken studieprogram 1939-1968. Studieprogram 1939-1968

Arkiv Gävleborgs arkiv ABF-Sandviken årsrapporter och närvarolistor 1938-1968. Närvarolistor 1939-1968

6.2 Litteratur

Ambjörnsson Ronny 1988, *Den skötsamme arbetaren*, Grafica i Malmö AB

Andersson Bo 1980, *Folkbildning i perspektiv*, Centraltryckeriet AB, Borås

Engman Kerstin 1995, *Kvinnor i bildningens tjänst*, Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås

Hedenborg Susanna & Kvarnström Lars 2009, *Det svenska samhället 1720-2006*, Studentlitteratur Lund

Nationalencyklopedin 2009, *NE band 6*, Malmö

Åkerstedt Jonas 1967, *Den litterate arbetaren*, Student service, Uppsala

6.3 Elektroniskt material

<http://www.abf.se/>

<http://www.sandvik.se>

<http://www.sandviken.se/>

6.4 Övrigt

Statistiska Centralbyrån, Folkmängden i Sveriges kommuner 1950-2011 enligt indelning 1 januari 2011

7 Bilagor

7.1 Bilaga 1 Huvudgrupper och studiecirklar

7.1.1 Allmänt och samhällsbetonat

7.1.1.1 Planerade studiecirklar

40-talslitteratur – 1948, 1949

50-talslitteratur – 1957

Afrika berättar – 1963

Aktuell försvarsdebatt – 1961

Aktuellt i litteraturen – 1950, 1952

Aktuellt i utrikespolitiken: USA – Sovjet – 1952

Alkoholskadefritt samhälle – 1966, 1967

Annorlunda barn – 1966, 1967

Arbetaren och människovärdet – 1949

Arbetarrörelsen i Sverige – 1963

Arbetarrörelsen och kulturen – 1952

Arbetarrörelsens efterkrigsprogram – 1945

Arbetarrörelsens historia – 1945

Arbetarrörelsens historia – 1950

Arbete, trygghet och utveckling – 1967

Arbetets förnedring och ära – 1951

Arbetsglädjens problem – 1955

Arvet från Athen – 1942

Att se konst och förstå den – 1946

Att skriva referat – 1946

Barnens lek och verksamhet – 1949

Behöver vi en tro? Kurs i livåskådningar – 1953

Bilden berättar – 1961

Bokcirkel ”Svenska berättare” - 1950

Bostadsbyggandet efter kriget – 1945

Bostadsfrågan – 1942

Bostadskultur och hemtrevnad – 1941

Bygga och bo – 1967

Böcker som speglar tiden – 1941

Den moderna människan och livsproblemen – 1954

Den svenska livsformen – 1941
Det behövs en revolution – 1959
Det levande hemmet – 1953
Dikt och diktare, svensk lyrik under 50 år – 1954
Din hembygd – 1942
Drömmar och mål – 1947
Du och ditt jobb – 1956
Du som tänker resa till utlandet – 1955
Efterkrigsproblem – 1944
En bok om Dan Andersson – 1966
En demokratisk livssyn genom historiska studier – 1947
En tryggare världs – 1953
Europas historia – 1958
Fara för vår livsmiljö – 1965
Fem moderna amerikanska författare – 1956
Film – 1950
Filmen och boken i barnets världs – 1953
FN – 1965
Fosterbarn – 1963
Franska revolutionen – 1939
Fritiden – 1963
Frågetimmar med läkaren – 1951
Från den nutida fysikens gränsmarker – 1943, 1945
Från Ferlin till Sjödin – 1953
Från Hjalmar Söderberg till 50-talet – 1951
Från jordkula till höghus – 1957
Fyra stora inom svensk arbetsrörelse – 1947
Grannar i fjärran – 1960, 1961, 1964
Grundkurs i storpolitik – 1956
Gud-Ödet-Slumpen – 1942
Har vi råd med familjen? – 1963
Hembygdens naturvård – 1956
Hemmet och vi – 1951, 1964
Hundra år i färg – 1954
Hur arbetar stadens styrelser och nämnder? - 1946

Hur riksdagen arbetar – 1956
Hur ska vi bo och vad ska vi betala? – 1943
Hyreslagstiftningen – 1948
Högertrafik, hur fungerar det? – 1967
Idäkurs 60 – 1959, 1960
Indien – landet som kommer, modern indisk litteratur – 1953
Information om landstinget – 1956
Jazz – 1952
Kommunal grundkurs – 1967
Kommunal sammanträdesteknik – 1963
Kommunal vardag – 1957
Kommunalkunskap – 1939, 1940, 1941, 1954, 1964, 1966
Konstcirkel – 1950
Konsten och vi – 1956
Konsten och vi – 1962
Kontinenter i uppbrott – 1961
Kulturellt forum – 1956
Kulturhistoria – 1965
Kulturkris i arabvärlden – 1957
Kurs för övervakare – 1957
Kurs om läs- och skrivsvårigheter – 1962
Kurs på demokrati – 1961
Kvinnokursen, känn din stad – 1956, 1957, 1958, 1960, 1961, 1962, 1964
Kvinnorna och folkstyret – 1945, 1946
Kvinnovardag i u-land – 1965
Känn din hembygd – 1951, 1952, 1956, 1959, 1964
Känn din kommun – 1961, 1962
Känn din stad – 1954, 1955, 1962, 1964, 1965, 1966
Känn ditt barn – 1954
Könsroller – 1966
Lika lön och lika rätt – 1953
Linje S – 1964
Litteratur – 1945, 1946, 1959, 1960, 1964
Litteraturhistoria – 1939
Livsåskådningsfrågor i förgrunden – 1947

Livsåskådningsfrågor och bildande konst – 1946
Lär, spar och res – 1963
Mamma, får jag gå på bio? Om barn och film – 1952
Med 50-talet i sikte – 1949
Medborgarkurs i luftskydd – 1939
Min rätt, dina skyldigheter – 1965
Modern barnpsykologi – 1947
Modern heminredning – 1946, 1957, 1958
Modern litteratur – 1955
Modern socialism – 1954
Moderna riktningar inom måleriet – 1941
Människan och nutiden – 1953, 1954, 1955
Människokunskap och vägarna dit – 1941
Möte med bok – 1962
Mötet mellan hedendom och kristendomen i Norden – 1941
Nationalekonomi – 1949, 1961
Nervernas hälsa – 1954
Passar jag till idrottsman? – 1947
Perspektiv på världspolitiken – 1963
Praktisk människokunskap – 1953, 1954, 1955, 1956, 1962, 1964
Program, praxis och perspektiv – 1957
Psykologi – 1948, 1962
Realism och abstraktion i måleriet – 1948
Samarbete i kommunblock – 1967
Samhället som miljö – 1962
Samhällets socialpolitik – 1956, 1957
Samhällsekonomi – 1951, 1967
Samhällsorientering – 1945, 1947
Samlevnadsfrågor – 1957
Sexualkunskap – 1945, 1946, 1947, 1949, 1950, 1951, 1955, 1956, 1964
Skolan mitt i byn – 1959, 1960
Socialdemokratiska pratiprogrammet – 1943
Socialism – 1943, 1944, 1951
Socialism i vår egen tid – 1952, 1953, 1955, 1956
Socialismen och sociala rörelser – 1943

Socialismens grundfrågor – 1942
Socialpolitiska frågor – 1939, 1941
Sociologi – 1955, 1961, 1962
Som goda grannars – 1963, 1966
Stad och land i litteratur – 1955
Stilhistoria – 1963
Stilströmningar och smakriktningar genom tiderna – 1940
Stålmannen och Alice i underlandet – 1954
Svensk socialpolitik – 1945, 1949
Svenska berättare – 1951, 1954
Svenska socialpolitiken – 1953
Sveriges ställning i Norden och Världen – 1939
Så arbetar socialvården – 1958
Teatern som tidsspegel – 1954
Tolstoj och Dostojevski – 1943
Trivslen på arbetsplatsen – 1950
Tro och vetande – 1949
Tv-kursen en världs i förvandling – 1961
Tysk dramatik – 1956
U-länders problem – 1967
Ungdomsfostran och yrkesval – 1944
Upp trälar – 1961, 1962
Uppfostringsfrågor – 1948
Upplevelse och beteende – 1959
Vad händer i samhällsekonomin? – 1952, 1955
Vad händer i världen? – 1957, 1958, 1959
Vad händer? Aktuell världspolitik – 1943
Vad säger dikten? – 1966
Vad tror du på? – 1951
Vad är kristendom? – 1947
Valfriheten och samverkan – 1963
Varför är konsten sådan? – 1951
Varför är vi sådana vi är? – 1952
Vart syfta Amerika? – 1951
Veckoslutskurs i sexualfrågor – 1957

Vi diskuterar film – 1957
Vi diskuterar konst – 1955
Vi och våra barn – 1951, 1957
Vi och vårt hus – 1963
Vi sätter bo – 1952
Vi vanliga familjer – 1961
Vuxna lär – 1962
Vår ekonomi just nu – 1950
Vår kommun, en kommunal orientering – 1952
Vår trygghet – 1964
Våra landstring – 1965, 1966
Välfärd i otakt – 1959
Världsnöden och vi – 1955
Världens organisation efter kriget – 1948
Världskonstens mästare – 1951
Äktenskapet, dess etik, juridik och ekonomi – 1948
Äktenskapsfrågor – 1953, 1955
Ärftlighet och Rashygien – 1942, 1943, 1944
Övervakarkurs – 1961, 1962, 1966

7.1.1.2 Avrapporterade studiecirklar

40-talslitteratur – 1948, 1949
Aktiva kvinnoklubbar – 1967
Aktuell världspolitik – 1940
Aktuellt i litteraturen – 1950, 1952
Allmän historia – 1944
Annorlunda barn – 1966
Arbetarrörelsens efterkrigsprogram – 1945
Arbetarrörelsens historia – 1958, 1959
Arbetsglädjens problem – 1949
Att planera inför studier – 1963
Att se konst och förstå den – 1946
Barn och pengar – 1947
Barnavårdskursen – 1950
Bostadskultur och hemtrevnad – 1941

Bränsletilläggsberäkningar – 1951
Bättre bostäder – 1945
Cirkel om Danmark – 1954
Demokrati, diktatur och fred – 1940
Den svenska livsformen – 1941
Det levande hemmet – 1953
Det partiellt arbetsföra och samhället – 1952
Din hembygd – 1942
Diskussionscirkel – 1939, 1940, 1966
Efterkrigsproblem – 1944
Filmen och boken i barnets världs – 1953
Frågetimmar med läkaren – 1951
Från den nutida fysikens gränsmarker – 1943
Försäljning och reklam – 1957
Grannar i fjärran – 1960, 1961, 1962
Grundkurs i storpolitik – 1955
Gud-Ödet-Slumpen – 1942
Hembygdkunskap – 1957, 1958
Hemmafru byter yrke – 1965
Hemmet – 1962
Hemmet, skolan och samhället – 1957
Hur vi bygger ett kvistet samhälle – 1948
Hyreslagstiftningen – 1948
I all enkelhet – 1959, 1960
Ibsens dramatik – 1955
Idédebatt och dikt i vår tid – 1967
Internationella frågor – 1953
Jazz – 1952
Kartläsning – 1964, 1965
Kommunal vardag – 1957
Kommunalkunskap – 1942, 1943, 1944, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1955, 1956, 1964, 1966
Kommunalprogrammet i blickpunkten – 1962
Konst – 1954
Konsthistoria – 1959, 1960, 1963, 1964
Kontinenter i uppbrott – 1961

Kost och kondition – 1958
Kurs på demokrati – 1961
Kvinnan i familj och samhälle – 1958
Känn din hembygd – 1951, 1952
Känn din stad – 1955, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962
Känn ditt barn – 1954
Känn ditt samhälle – 1964
Linje S – 1964
Litteratur – 1941, 1942, 1951, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967
Livsåskådning – 1955
Livsåskådningsfrågor – 1958
Livsåskådningsfrågor och bildande konst – 1946
Lätt på foten – 1961
Makt och fattigdom – 1964, 1965
Medborgarekonomi – 1947
Medborgarkurs i luftskydd – 1939
Moderna riktningar inom måleriet – 1941
Människan och nutiden – 1953
Människokunskap och vägarna dit – 1941
Möte med bok – 1961, 1962, 1963
Möte med idé – 1963
Mötet mellan hedendom och kristendomen i Norden – 1941
Nationalekonomi – 1941, 1949, 1956, 1965
Nervernas hälsa – 1954
Nutidskvinnan – 1956, 1957, 1958
Oljeledning – 1964, 1965, 1966
Pensionsfrågan – 1957
Politiska stridsfrågor – 1955
Praktisk människokunskap – 1953
Psykologi – 1947, 1948, 1951, 1955, 1956, 1958, 1964
Radiotelefoni – 1965
Rembrandt – 1955
Samernas liv och leverne – 1966
Samhället – 1963
Samhällsekonomi – 1967

Samhällskunskap – 1967
Samhällsorientering – 1950, 1967
Samarbete i kommunblock – 1965
Samtal med ungdom – 1967
Sexualkunskap – 1940, 1941, 1949
Sjukvård i hemmet – 1953
Sjukvård och olycksvård – 1958
Skolan mitt i byn – 1959
Socialdemokraternas ungdomsomsorgs historia – 1940
Socialdemokratiska moderna möten – 1958
Socialism – 1943, 1944
Socialismens grundfrågor – 1942
Socialpolitiska frågor – 1939, 1956
Sociologi – 1961
Stilhistoria – 1963
Svenska berättare – 1954
Sveriges ställning i Norden och Världen – 1939
Tolstoj och Dostojevski – 1943
Tonårskurs – 1956
Trivseln på arbetsplatsen – 1950
Ungdomsfostran och yrkesval – 1944
Uppfostringsproblem – 1946
Upplevelse och beteende – 1959
Utrikespolitik – 1951, 1958
Vad tror du på? – 1951
Vardags psykologi – 1940
Vi lägger oss i politiken – 1962
Vi lär känna Norge – 1965
Vi och vårt hus – 1960, 1961
Vi ser om vår demokrati – 1959
Villakurs – 1967
Vår ekonomi just nu – 1949, 1950
Vår politik – 1947
Vår trygghet – 1965, 1966
Våra barns skola – 1962

Växa i skolan – 1965

Ärftlighet och Rashygien – 1942, 1943, 1944

Öka lönen se på priset – 1961

Övervakarkurs – 1957, 1958, 1961, 1963

7.1.2 Fackligt

7.1.2.1 Planerade studiecirkelar

8-timmars lagen – 1943

Ackord i butik – 1966

Alkoholfrågan – 1939, 1940, 1941

Arbetskyddslagen – 1939, 1940, 1941, 1943, 1949, 1965, 1966

Arbets- och meritvärdering – 1959, 1960, 1961, 1962, 1965, 1966, 1967

Arbetslagstiftning – 1952, 1953, 1964

Arbetsplatsen – 1965

Arbetsplatsen som miljö – 1962, 1964

Arbetsstudier – 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1953, 1962, 1963, 1965, 1966

Din lön på bygget – 1961, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Ekonomiska och fackliga problem – 1948, 1949

Fackföreningsbokförning – 1943, 1944, 1945, 1947, 1950, 1951, 1963, 1966

Fackföreningskunskap – 1939, 1940, 1941, 1943, 1949, 1952, 1962, 1963, 1964, 1965

Företagsekonomi – 1948, 1949, 1950, 1951, 1960, 1964, 1965

Förhandlingar och avtal – 1960

Grundkurs i materialekonomi – 1949

Handels, vårt förbund – 1967

Huvudavtalet – 1939, 1940, 1941, 1943

Industriell demokrati – 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951

Järnbruuskursen – 1953

Makt och fattigdom – 1964

Medlem beslutar – 1961, 1962, 1963, 1964, 1966

Medlem möter upp – 1959, 1960, 1961

Medlemsrätt – 1963, 1964

Metallkursen – 1943, 1944, 1945, 1947, 1948, 1949, 1950, 1952, 1953

MTM – 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Nya arbetarskyddslagen – 1950, 1951
Olycksfallslagen – 1939, 1940
Propaganda och medlemsvård – 1943, 1944
Skyddsarbete – 1959, 1960
Talarkurs – 1939, 1940, 1948
Tid för metall – 1967
Tidsstudier – 1939, 1940, 1941
Transport, vårt förbund – 1967
Verkstadskursen – 1946, 1947
Verkstadsteknik – 1944, 1945
Vi i metall – 1962, 1963, 1964
Öka lönen se på priset – 1961

7.1.2.2 Avrapporterade studiecirklar

Ackord – 1963, 1964
Affärsjuridig – 1950
Aktuella fackliga frågor – 1957
Arbetarskydd lönar sig – 1966, 1967
Arbetarskyddslagen – 1939, 1940, 1943, 1944, 1960
Arbete, löner och planering – 1961
Arbete, trygghet och utveckling – 1967
Arbets- och meritvärdering – 1967
Arbetslagstiftning – 1961
Arbetsledarfrågor – 1955
Arbetsplatsen – 1962
Arbetsplatsen som miljö – 1964
Arbetsplatsens människor – 1967
Arbetsstudier – 1944, 1948, 1949, 1950, 1953, 1963, 1964
Avtal och prislister – 1957
Avtalstolkning – 1964
Byggnadslagstiftning – 1955, 1956
Din lön på bygget – 1961, 1963, 1965, 1967
Ekonomiska och fackliga problem – 1949
Fackföreningsbokföring – 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1950, 1958

Fackföreningskunskap – 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1949, 1952, 1955, 1957, 1960, 1961, 1963, 1964, 1965, 1966

Fackligt forum – 1955, 1956

Från fabrik till butik – 1955

Företagsekonomi – 1948, 1949, 1960

Förhandlingsteknik – 1960, 1964

Hur ska vi ha't? – 1957

Huvudavtalet – 1939, 1940, 1941, 1943

Industriell demokrati – 1946, 1947

Järnbruksarbetaren – 1951, 1952

Medlem beslutar – 1960, 1961, 1962, 1963, 1964

Medlem möter upp – 1959, 1963, 1964

Medlemsrätt – 1962, 1967

Metallkursen – 1945, 1946, 1947, 1952

Metod, tid, mätning – 1957

Min rätt, dina skyldigheter – 1965

MTM – 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1966

Målarnas avdelning: din lön på jobbet – 1964

Pengar och priser – 1966

Personbedömning – 1962, 1964

PPP – 1956, 1958

SJ:s förbund – 1964

Talarkurs – 1939, 1940, 1941

Tid för metall – 1967

Träffpunkt A – 1965

Verkstatskursen – 1945, 1946, 1947

Vi i metall – 1958, 1962, 1963, 1964

7.1.3 Föreningsämnen

7.1.3.1 Planerade studiecirklar

Föreningsbokföring – 1940, 1941, 1950, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Föreningskunskap – 1940, 1941, 1943, 1952, 1953, 1956, 1957, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1965, 1966, 1967

Föreningslivets problem – 1939

Grupper och ledare – 1964

Moderna möten – 1956

Mötes- och sammanträdesteknik – 1939, 1940, 1941, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1952, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Organisationskunskap – 1939, 1945, 1946

Talarkurs – 1939, 1940, 1941, 1950, 1952, 1957, 1958, 1959, 1960, 1962, 1963, 1964, 1967

7.1.3.2 Avrapporterade studiecirklar

Föreningsbokföring – 1940

Föreningskunskap – 1940, 1941, 1946, 1948, 1953, 1955, 1956, 1958, 1959, 1960, 1963

Mötes- och sammanträdesteknik – 1939, 1940, 1943, 1944, 1945, 1946, 1949, 1950, 1955, 1956, 1958, 1959, 1960, 1963

Organisationskunskap – 1939, 1941, 1943, 1945, 1946, 1961, 1966

Talarkurs – 1939, 1940, 1945, 1960, 1965

7.1.4 *Språk*

7.1.4.1 Planerade studiecirklar

Att forma ord – 1962, 1963

Brush up your english – 1951, 1953, 1954, 1956, 1966, 1967

Eftermiddagskurser i engelska – 1955, 1956, 1958

Engelska 3:e året – 1953, 1954, 1955, 1956, 1958, 1959, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Engelska 4:e året – 1955, 1956, 1959, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Engelska 5:e året – 1963, 1966, 1967

Engelska 6:e året – 1963, 1966, 1967

Engelska fortsättning – 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Engelska konversation – 1948, 1949, 1950, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Engelska nybörjare – 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Esperanto – 1952, 1955, 1956, 1958, 1959, 1960, 1961

Familjeengelska – 1962, 1963

Franska fortsättning – 1939, 1940, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1961, 1964, 1965, 1966, 1967

Franska konversation – 1964

Franska nybörjare – 1939, 1940, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1961, 1964, 1965, 1966, 1967

Italienska – 1967

Italienska inför olympiaden i rom 1960 – 1957

Ryska grundläggande – 1945, 1954, 1956, 1961

Skriv vad du vill – 1956

Snabbkurs i svenska – 1959

Svenska fortsättning – 1939, 1940, 1941, 1944

Svenska för finsktalande – 1962, 1967

Svenska för utlänningar – 1952

Svenska med rättskrivning – 1951

Svenska nybörjare – 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1952

Svenska språket – 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958

Turistfranska – 1962, 1963

Tyska 3:e året – 1962, 1963

Tyska 4:e året – 1962, 1963

Tyska 5:e året – 1963

Tyska 6:e året – 1963

Tyska fortsättning – 1939, 1940, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Tyska konversation – 1964

Tyska nybörjare – 1939, 1940, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

7.1.4.2 Avrapporterade studiecirkelar

Engelska 3:e året – 1953, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1964, 1965, 1966, 1967

Engelska 4:e året – 1955, 1959, 1960, 1961, 1962, 1966, 1967

Engelska fortsättning – 1939, 1940, 1941, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Engelska konversation – 1948, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1964, 1965, 1966, 1967

Engelska nybörjare – 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Esperanto – 1939, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958

Franska fortsättning – 1951, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1964

Franska nybörjare – 1939, 1940, 1945, 1951, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1964

Svenska fortsättning – 1940, 1944

Svenska för finsktalande – 1962, 1965, 1966, 1967

Svenska för tysktalande – 1965

Svenska för utlänningar – 1966

Svenska nybörjare – 1939, 1940, 1941, 1942, 1944, 1946, 1952

Svenska språket – 1948, 1949, 1950, 1954, 1956, 1957, 1958

Tyska 3:e året – 1961

Tyska fortsättning – 1939, 1940, 1942, 1944, 1945, 1946, 1951, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1967

Tyska nybörjare – 1939, 1940, 1942, 1944, 1945, 1946, 1949, 1950, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1964, 1965, 1967

7.1.5 Praktiskt

7.1.5.1 Planerade studiecirkelar

Algebra – 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Bokföring – 1939, 1940, 1941, 1947, 1949, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1964, 1965

Grundkurs i deklaration – 1945, 1948, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1963, 1964, 1965, 1966

Maskinritning – 1940

Matematik – 1940, 1941, 1946, 1949, 1951, 1954, 1956, 1959, 1964

Matematik för tekniker – 1947

Matematisk grundkurs – 1952, 1953, 1956, 1957, 1960, 1961, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Praktisk geometri – 1939

Praktisk räkning – 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960

Realklassens matematik – 1955, 1956, 1957, 1959, 1960

Räknestickans användning – 1943, 1944, 1946, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967
Stenografi – 1950

7.1.5.2 Avrapporterade studiecirkelar

Algebra – 1960, 1961, 1962

Bokföring – 1944, 1948, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1958, 1959

Grundkurs i deklaration – 1945, 1948, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1964, 1967

Maskinritning – 1940

Matematik – 1940, 1941, 1943, 1946, 1949, 1951, 1954, 1956, 1959

Matematik fortsättning – 1963

Matematik för tekniker – 1947

Matematik grundläggande – 1947, 1953, 1959, 1960, 1961, 1963, 1964, 1965, 1967

Metallurgi – 1955, 1956

Praktisk geometri – 1939

Praktisk räkning – 1939, 1940, 1941, 1944, 1945, 1946, 1951, 1952, 1954, 1956, 1958

Realklassens matematik – 1955, 1956, 1962, 1965

Räknestickans användning – 1940, 1942, 1943, 1946, 1947, 1948, 1951, 1952, 1953, 1954, 1956, 1958, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Stenografi – 1947

7.1.6 Musik

7.1.6.1 Planerade studiecirkelar

ABF-Orkestern – 1941, 1942, 1943, 1959, 1961

Att sjunga till gitarr – 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1962

Blåsinstrument – 1949, 1950, 1951

Dragspel – 1949, 1950, 1951, 1952, 1954, 1955, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1963, 1964, 1965, 1967

Fiol – 1949, 1950, 1951, 1952, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1966, 1967

Från visa till symfoni – 1949, 1954, 1958

Gitarr – 1952, 1953, 1955, 1956, 1957, 1958, 1964, 1965, 1966, 1967

Klarinett – 1952, 1954, 1956, 1957, 1958, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964

Kvinnlig körsång – 1955, 1956, 1958

Mandolin – 1949, 1955, 1956, 1957

Manlig körsång – 1955, 1956, 1958

Orkestermusik – 1949, 1953, 1955, 1958, 1961, 1964, 1965, 1966, 1967

Piano – 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964,
1965, 1966, 1967

Sandvikens orkesterförening – 1962, 1963

Saxofon – 1952, 1953, 1954, 1956, 1957, 1958, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964

Svensk folkmusik – 1967

Trumpet – 1952, 1953, 1956, 1957, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964

7.1.6.2 Avrapporterade studiecirklar

Att sjunga till gitarr – 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1955, 1956, 1957, 1958

Blisinstrument – 1951

Dragspel – 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961,
1962, 1964, 1965, 1966, 1967

Fiol – 1949, 1950, 1951, 1952, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962,
1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Folkmusik – 1961

Från visa till symfoni – 1949, 1953, 1956

Gitarr – 1949, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1956, 1957, 1958, 1963, 1964,
1965, 1967

Gitarr och sång – 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1965

Intrumentlära – 1956

Klarinett – 1952, 1953, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1965, 1966, 1967

Kvinnlig körsång – 1950, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963,
1964, 1965, 1966, 1967

Mandolin – 1948, 1955

Manlig körsång – 1948, 1949, 1950, 1951, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959,
1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Musikcirkel – 1948

Musikteori – 1950

Orkestermusik – 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959,
1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Piano – 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963,
1964, 1965, 1966, 1967

Saxofon – 1952, 1953, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1965, 1966, 1967

Sång – 1946, 1947, 1948

Trumpet – 1952, 1953, 1954, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1965, 1966

Violin – 1949

7.1.7 Ungdomskurser

7.1.7.1 Planerade studiecirklar

Danskurs – 1958, 1959, 1960, 1962, 1963, 1966

Den nya världen – 1963

Engelska – 1947, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1956, 1957, 1959, 1960, 1962, 1963, 1965

Franska – 1956, 1957, 1959, 1960, 1962, 1963, 1965

Grabbar och tjejer, vad kräver samhället av er? – 1959, 1963

Grannar i fjärran – 1962, 1963

Jazz – 1956, 1957, 1959, 1963, 1965

Matematik - 1953, 1954, 1956, 1957, 1959, 1960, 1963

Speciella ungdomscirklar, räkning & engelska – 1945, 1946, 1954

Stenografi – 1947, 1949, 1950, 1954

Svensk skrivarkurs – 1956, 1957

Tips i arbetet – 1959, 1963

Tonårskurs – 1956, 1957, 1959, 1963

Tyska – 1956, 1957, 1959, 1960, 1962, 1963, 1965

Unga örnar – 1958, 1959, 1960, 1962, 1963, 1965, 1966

Ungdomens bokföringskurs – 1947, 1949, 1951, 1952, 1954, 1956, 1957, 1959, 1963

Ungdomsledarkurs – 1958, 1959, 1963, 1965

Vi i SSU – 1966

7.1.7.2 Avrapporterade studiecirklar

Danskurs – 1959

Engelska – 1948, 1949, 1950, 1951, 1953, 1955, 1957, 1958

Franska – 1955

Jazz – 1955

Matematik – 1959

Räkna med oss – 1961

Speciella ungdomscirklar, räkning & engelska – 1945, 1946

Tyska – 1955

Unga örnar – 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1956, 1957, 1958, 1959, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

7.1.8 Trevliga hobbykurser

7.1.8.1 Planerade studiecirklar

Amatörteater – 1955, 1956, 1957, 1960, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Ateljécirkel – 1961, 1962

Blommor i hemmet – 1957, 1962

Blommor i vas och kruka – 1958

Blommor inne och ute – 1954

Bokbindning – 1946

Botanik för naturvänner – 1962

Bridge – 1965, 1966, 1967

Flamsvävnad – 1962

Fotografering – 1946, 1947, 1948, 1949, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1961, 1963, 1964, 1965, 1966

Från fiber till vävnad – 1966, 1967

Färgfotografering – 1955

Hemmet blommor – 1956, 1959

Knyppling – 1961

Konstsömnad – 1960, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Korgflätning – 1957

Krokiteckning – 1957

Markernas växter – 1959

Med tyg och färg – 1958, 1959, 1960, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964

Metallslöjd – 1953

Min trädgård – 1956, 1960, 1962, 1966

Modellering – 1952, 1953, 1954, 1955, 1956

Myntkunskap – 1961

Nya och gamla handarbeten – 1954, 1957, 1958

Näversöm – 1965, 1966, 1967

Porslinsmålning – 1954, 1956, 1967

Praktisk botanik – 1958

Schack – 1965, 1966, 1967

Smalfilmning – 1955, 1957, 1959, 1960, 1961, 1963, 1964, 1965, 1966

Sy lätt efter mönster – 1967

Teckning och måleri – 1939, 1940, 1941, 1945, 1946, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960

Textiltryck – 1953, 1963

Tips för syjuntan – 1959

Trädgårdskurs – 1939, 1940, 1950, 1954

Träslöjd – 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1952, 1953

Vi syr efter mönster – 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965

7.1.8.2 Avrapporterade studiecirklar

Amatörmåleri – 1964

Amatörteater – 1940, 1940, 1947, 1951, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Att anlägga en trädgård – 1952

Att brodera väl – 1954, 1956

Blomsterkurs – 1959

Flamländsk vävnad – 1966

Fotografering – 1944, 1946, 1947, 1949, 1950, 1951, 1952, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1962, 1963, 1965, 1966, 1967

Från topp till kjol – 1963, 1964, 1965, 1966

Gymnastik – 1956

Hemmet blommar – 1953, 1954, 1955, 1958

Knyppling – 1959, 1961, 1963, 1964, 1966

Konstsömnad – 1959, 1960, 1961, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Korgarbeten, skinnarbeten och vävning – 1960

Korgflätning – 1956, 1962, 1964

Kurs för målare – 1949

Med tyg och färg – 1962, 1963, 1965

Metallslöjd – 1948, 1951, 1965

Min trädgård – 1953

Modellering – 1951, 1952, 1953, 1955, 1957

Nya och gamla handarbeten – 1954, 1955, 1956, 1957

Näversöm – 1966, 1967

Pinnspets, sömnad och korgflätning – 1960, 1966, 1967

Ryaknytning, pinnspets och knyppling – 1958, 1960

Smalfilmning – 1956, 1959, 1962, 1963, 1965

Sy själv – 1949, 1956

Teckning och måleri – 1939, 1940, 1941, 1945, 1946, 1948, 1954, 1955, 1957, 1958, 1960, 1961, 1967

Textiltryck – 1953, 1955

Trädgårdskurs – 1939, 1940, 1948, 1955, 1960

Träslöjd – 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1965

Träslöjd, korgflätning och vävning – 1964

Tygtryck – 1956, 1959, 1960, 1961

Vi syr efter mönster – 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1966, 1967

Vi syr, vi stickar och vi virkar – 1949, 1955, 1957

7.1.9 Motor

7.1.9.1 Planerade studiecirklar

1955 års vägtrafiksstadga – 1956

Bilar med luftkylda motorer – 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963

Bilar med vätskekylda motorer – 1958, 1959

Bilen – 1965, 1966, 1967

Kurs för bilägare - 1954, 1955, 1956, 1957

Motorcykeln, praktisk kurs för motorintresserade – 1953, 1955, 1957

Volvokurs – 1960, 1961, 1962, 1963

Vän med mopeden – 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960

7.1.9.2 Avrapporterade studiecirklar

Bilar med luftkylda motorer – 1958, 1958, 1959, 1960, 1963, 1964

Bilar med vätskekylda motorer – 1958, 1958

Kurs för bilägare – 1954, 1955, 1957, 1958, 1959, 1960

Mopedkurs – 1953, 1957

Motorlära – 1952, 1953, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

Vän med mopeden – 1955, 1957, 1958

7.1.10 Pensionärskurser

7.1.10.1 Planerade studiecirklar

Hobbyverksamhet – 1959, 1961, 1963, 1966

Med ålderns rätt – 1962, 1963, 1966

Pensionärsföreningens diskussionscirkel – 1958, 1959, 1961, 1963, 1966

7.1.10.2 Avrapporterade studiecirklar

Med ålderns rätt – 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967

7.1.11 Konsum

7.1.11.1 Planerade studiecirklar

Aktuell Kooperation – 1951, 1952

Andersson har ordet, talarkurs för offentligt tal – 1956

Att vara välklädd – 1955, 1956

Avtal och prislistor – 1953

Barn och bio – 1951, 1952, 1953

Barnkläder – 1956

Bra köksredskap, husmors tjänare – 1951

Butiken, varan och vi – 1961

Det är din butik – 1948, 1949, 1950, 1951

Det är idé med konsum, lokaltävling i grupparbete om konsum – 1956

Enskild eller kooperativ varuförmedling? – 1950, 1951, 1952

Fackföreningsrörelsen och Kooperationen – 1950, 1951

Familjeekonomi – 1956

Fart på idédebatten – 1950

Fisk och skaldjur – 1966

Folkrörelserna – 1955

Frysa hemma – 1965, 1966

Frysa, tina och äta – 1957, 1958, 1959, 1961

Från fiber till vävnad – 1965

Fröken fräsch – 1960, 1962

Fröken välklädd – 1964, 1965

Föräldrar och barn – 1948

Har medlemmar något att säga till om? – 1953

Hem och familj – 1955

Hemekonomi – 1954

Hemkunskap – 1944, 1953

Hemmafru byter yrke – 1965

Hemmet, barnen och sexualfrågan – 1944

Hemmets textilier – 1958

Hemtextilier – 1953

Hushåll i samverkan – 1951
Husmödrarna och Kooperationen – 1948
I all enkelhet – 1960
I konsum annorlunda – 1961
Jordbrukspolitiken – 1954
Kapitalbildning och familjesparande – 1953
KF 50 år – 1949, 1950
Klädkultur – 1954
Konsumenten i centrum – 1953
Konsumenten och reklamen – 1955
Konsumenten och samhället – 1957
Kooperationen och medlemsinflytandet – 1948, 1949
Kooperationen och prisbildning – 1955
Kooperationen och samhällsekonomin – 1952
Kooperationen och varupriser – 1949, 1950
Kooperationen under debatt – 1949, 1951, 1952, 1953
Kooperationen över gränser – 1949, 1950, 1953
Kooperativ filmresa i två världsdelar – 1954
Kooperativ kulturdebatt – 1952
Kooperativa grundsatser och problem – 1944
Kost och tradition – 1958, 1959
Kreativ idé och verklighet – 1954
Köp idag – betala imorgon – 1960
Löner och priser – 1954
Nya fibrer – 1953
Nya inlägg i kreditdebatten – 1952
När vi köper kött – 1956, 1957, 1958, 1959, 1961, 1963, 1964, 1965
Pionjärer förr och nu – 1944
Porslin, glas och bestick – 1951, 1952
Pris och kvalitet – 1951, 1952
Rikare vardag – 1961
Råvarorna förr och nu – 1944
Samgång Framgång – 1965, 1966
Sikte på bröd – 1960, 1961
Spelrum för priskonkurrens – 1951

Stat och näringsliv – 1944
Svensk kooperation – 1950
Textilerna i hemmet – 1944
Tjäna på att veta – 1964, 1965
Tummen på priset – 1966
Ung stil – 1961, 1962, 1963
Ung ute – 1961, 1962, 1963, 1964
Ungdomen bygger framtiden – 1944
Vad ska vi äta? – 1964
Varför just Konsum? – 1953
Vem äger Konsum? – 1954, 1955
Vi köper grönt – 1959, 1960, 1961, 1963
Vi köper mat – 1951, 1952
Vi och våra varor – 1957, 1958, 1959, 1960
Vi tvättar – 1954
Vinna tid och hinna – 1963
Vår förening - 1951, 1952
Vår nya skola – 1955
Vårt samköp och andras – 1959
Välklädd i trikå – 1963
Är alla karteller samhällsskadliga? – 1950

7.1.11.2 Avrapporterade studiecirklar

Aktuell kooperation – 1952
Aktuellt i handels – 1963, 1964, 1967
Avtal och prislistor – 1953, 1954
Bo bra – 1951
Det är din butik – 1953
Fackföreningsrörelsen och kooperationen – 1950
Fru Fräsch – 1962, 1963
Frysa, tina, äta – 1957, 1958, 1960, 1962
Fröken fräsch – 1960
Glatt och lätt hemarbete – 1957, 1959
Handelskurs – 1958
Handelsräkning - 1961
Har medlemmar något att säga till om? – 1953

Hemkunskap – 1953
Hemmafru byter yrke – 1965
Hemtextilier – 1950, 1951, 1952, 1953
Hur vi köper kött – 1960, 1961, 1964, 1967
I all enkelhet – 1959
Inne – 1966
Kaffekursen – 1958
Kapitalbildning och familjesparande – 1953, 1954, 1955
Kartellerna av idag – 1951
Kassören i arbete – 1959
Klädkultur – 1951, 1952
Konsum växer – 1962
Kooperationen – 1957, 1958
Kooperativ idé och verklighet – 1954
Kvinnovardag – 1959
Löner och priser – 1954, 1956
Matlagning och näringslära – 1962
Pengar och priser – 1966, 1967
Plast och kokkärl – 1956
Priserna och konsum – 1957
Rikare vardag – 1960, 1961
Skokurs – 1956
Spelrum för priskonkurrens – 1951
Trygghet idag och imorgon – 1963
Vad ska vi äta? – 1964
Vad vi får för pengarn – 1950
Varför just konsum? – 1954, 1955
Varukännedom – 1960
Varukännedom textil – 1957, 1958
Vem betalar? – 1960
Vi bygger om vårt hus – 1959
Vi i konsum annorlunda – 1961
Vi köper grönt – 1959, 1961, 1963, 1967
Vi köper mat – 1951, 1952
Vi och våra varor – 1957, 1958, 1960

Vi reder upp familjens ekonomi – 1954

Vi trivs i butiken – 1961

Vi växer – 1963

Vår förening – 1951, 1952

Vår förening just nu – 1962, 1964, 1967

Vår insyn – 1963

Välklädd – 1962, 1963

Välklädd i triå – 1963

Är priset för högt? – 1958